

ACADEMIA ROMÂNĂ
Grupul de reflecție
Evaluarea Stării Economiei Naționale

ESEN - 2
INTEGRAREA ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

DEBLOCAREA FINANCIARĂ ÎN ROMÂNIA
ÎN CONTEXTUL PREGĂTIRII PENTRU ADERAREA
LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Dr. Florea DUMITRESCU
Gheorghe OANĂ

Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române

Institutul Național de Cercetări Economice
Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
Grupul de reflecție
Evaluarea Stării Economiei Naționale

Coordonare generală:
Academician Eugen SIMION
Președintele Academiei Române

Coordonare executivă:
Academician Aurel IANCU

Consiliul de orientare și evaluare științifică:

Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române

Acad. Tudorel POSTOLACHE, președintele Secției;
Prof. dr. Constantin BĂRBULESCU, m.c.; Acad. Mircea Paul COSMOVICI;
Prof. dr. Daniel DĂIANU, m.c.; Acad. Emilian DOBRESCU;
Prof. dr. Ion DOGARU, m.c.; Acad. Ion FILIPESCU;
Acad. Aurel IANCU, vicepreședinte executiv;
Prof. dr. Constantin IONETE, membru de onoare al Academiei Române;
Prof. dr. Mugur C. ISĂRESCU, m.c.; Acad. Costin KIRIȚESCU;
Prof. dr. Vasile STĂNESCU, membru de onoare al Academiei Române;
Acad. Iulian VĂCĂREL; Prof. dr. Gheorghe ZAMAN, m.c.;
Prof. dr. Cătălin ZAMFIR, m.c.

Institutul Național de Cercetări Economice

Prof. dr. Mircea CIUMARA, director general
Prof. dr. Valeriu IOAN-FRANC, director general adjunct
Prof. dr. Gheorghe DOLGU

Directoratul și secretariatul științific

Prof. dr. Valeriu IOAN-FRANC; Prof. dr. Sorica SAVA;
Mircea FĂȚĂ; Drd. Aida SARCHIZIAN; Dan OLTEANU

*Ediție realizată cu asistență financiară din partea Comunității Europene,
grant B7-030-ZZ00 24.03.08.15.*

Punctele de vedere exprimate în acest studiu aparțin autorilor și, prin urmare, nu pot fi considerate în nici un fel ca exprimând punctul de vedere oficial al Comunității Europene.

CUPRINS

DEBLOCAREA FINANCIARĂ, CALE DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A MEDIULUI DE AFACERI ȘI DE SUSȚINERE A CREȘTERII ECONOMICE ÎN CONTEXTUL PREGĂTIRII PENTRU ADERAREA LA UNIUNEA EUROPEANĂ.....	5
I. Evoluția blocajului financiar	6
II. Cauzele profunde ale blocajului financiar	11
III. Consecințele blocajului financiar	27
IV. În împrejurări excepționale se impun măsuri de excepție	31
ARIERATELE. ULTIMELE EVOLUȚII ȘI MĂSURILE DE REDUCERE A ACESTORA ÎN 2001-2002	54
I. Scurtă caracterizare a situației actuale privind arieratele	54
II. Măsuri și reglementări privind activitatea de colectare și executare silită a veniturilor statului	55
A. Măsuri de ordin legislativ întreprinse în domeniul colectării veniturilor statului	56
B. Dezvoltarea și întărirea cadrului instituțional și activitatea de recuperare a creanțelor bugetare	60
C. Măsuri ce vor fi întreprinse în viitor	61

CONTENTS

FINANCIAL DEBLOCKING - A WAY TO IMPROVE THE BUSINESS ENVIRONMENT AND STIMULATE ECONOMIC GROWTH IN THE CONTEXT OF THE LEAD-UP TO THE ACCESSION TO THE EU	5
I. Financial blocking evolution.....	6
II. The deep causes of financial blocking	11
III. Effects of financial blocking	27
IV. Extraordinary circumstances require extraordinary measures.....	31
ARREARS. RECENT TRENDS AND MEASURES TO DIMINISH THEM IN 2001-2002.....	54
I. A brief characterization of the present situation of the arrears.....	54
II. Measures and regulations concerning the collection and forced execution of the state revenues.....	55
A. Legislative measures concerning the state revenue collection	56
B. The development and improvement of the institutional framework and of the procedure to recover the debts to the budget.....	60
C. Measures to be taken in the future	61

DEBLOCAREA FINANCIARĂ, CALE DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A MEDIULUI DE AFACERI ȘI DE SUSȚINERE A CREȘTERII ECONOMICE ÎN CONTEXTELUL PREGĂTIRII PENTRU ADERAREA LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Dr. Florea DUMITRESCU,
vicepreședinte AGER

Atât în sectorul de stat, cât și în cel privat, **blocajul financiar** reprezintă, în prezent, **unul din fenomenele cele mai grave din economia națională, având consecințe nefaste asupra tuturor sectoarelor de activitate**, în special în derularea celor producătoare de venituri.

Economia românească nu se poate reforma și stabiliiza atât timp cât circuitele financiare și bancare sunt blocate, producătorii de mărfuri și bunuri nu-și primesc timp îndelungat contravaloarea mărfurilor vândute clienților, reducându-se în mod constant posibilitățile de reluare a proceselor de producție și desfacere, cu consecințe directe asupra menținerii unui nivel ridicat de hiperinflație, înregistrarea de deficite bugetare și dezechilibre ale balanței de încasări și plăți externe și, în final, asupra puterii de cumpărare și nivelului de trai al populației.

Blocajul financiar nesoluționat timp de 12 ani, în afară de faptul că are implicații grave asupra dezvoltării interne și a mediului de afaceri, **periclitează în mod serios aderarea României la Comunitatea Europeană**, întrucât România nu poate fi considerată un partener credibil, atât timp cât nu poate să-și introducă ordine și disciplină în propriile relații economice, financiare și bancare, care afectează indicatorii de bază ai creșterii economice și echilibrul financiar atât la nivel macro, cât și microeconomic.

În activitatea de aderare, organele de decizie nu au recepționat la adevărata lor importanță semnalele cuprinse în **rapoartele Comisiei Europene** care, deși recunosc că "România a făcut progrese spre edificarea unei economii funcționale de piață", totuși subliniază în mod direct că "**nu este capabilă să facă față pe termen mediu presiunii concurențiale a forțelor pieței din cadrul Uniunii. Persistă încă serioase dezechilibre economice, cum ar fi inflația ridicată și un deficit mare al contului curent, iar disciplina financiară în sectorul întreprinderilor trebuie transpusă în practică prin stoparea acumulării de arierate între întreprinderi**".¹ În raportul de țară pe 2002, Comisia Europeană

¹ *Raportul periodic pe anul 2001 al Comisiei Europene asupra progreselor României în procesul de aderare.*

arată că "România are creștere economică, inflație în scădere, legi și instituții adaptate la standardele europene, dar nu are o economie de piață funcțională"². România este singura și ultima țară din lotul celor 12 țări candidate la Uniunea Europeană care nu îndeplinește acest criteriu economic pentru aderare.

Trebuie remarcat faptul că toate guvernele care s-au succedat la putere au manifestat, mai mult declarativ, preocupare pentru limitarea și stoparea creșterii blocajului financiar, însă aceste intenții nu au fost acoperite cu măsuri ferme și eficiente, ceea ce a făcut ca volumul arieratelor să crească an de an.

Având în vedere că **blocajul financiar are un caracter cronic și destabilizator al dezvoltării economice**, în cele ce urmează se prezintă unele puncte cardinale privind evoluția și cauzele acestuia, iar în finalul analizei unele sugestii și propuneri.

I. Evoluția blocajului financiar

În ultimii ani, plățile restante au crescut alarmant de mult, viciind și mai grav mediul economic din România. Gradul de deteriorare a situației financiare a agenților economici rezultă din următoarea evoluție a datelor:³

- miliarde lei -

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Total plăți restante	428	1.453	4.107	9.755	17.269	39.506	83.466	133.116	220.279	324.000
Raportul dintre sumele blocate și PIB %	19,4	24,1	20,5	19,6	23,9	36,0	33,0	33,0	40,0	41,0

Din aceste date de bilanț rezultă că plățile restante au marcat o creștere permanentă, în timp ce toți indicatorii privind dezvoltarea economică au înregistrat serioase rămăneri în urmă, fapt care explică situația critică a României.

Atragem atenția că creșterea galopantă a blocajului financiar se localizează în perioada 1996-2000. Este semnificativ de reținut că **plățile restante din anul 2000 sunt mai mari de opt ori decât cele din 1996 și de aproape două ori și jumătate comparativ cu anul 1998.**

² Raportul Comisiei Europene asupra progreselor realizate de România în anul 2002 pe calea aderării.

³ Raportul privind situația economico-financiară a agenților economici pe baza bilanțurilor contabile la data de 31 decembrie a fiecărui an, Ministerul Finanțelor Publice. Raportul dintre sumele blocate și PIB a fost calculat pe baza datelor privind plățile restante din situația economico-financiară a agenților economici, pe baza bilanțurilor anuale, situație elaborată de Ministerul Finanțelor Publice, și a celor privind produsul intern brut din Raportul anual 2000 al Băncii Naționale a României.

Aceste date arată cât se poate de clar că în perioada respectivă nu s-a acționat în mod eficient de către instituțiile abilitate ale statului. Măsurile luate prin acte normative nu și-au atins scopul, pentru că unele din ele nu vizau adevăratele cauze și nici o instituție a statului nu s-a implicat în urmărirea fermă a aplicării reglementărilor respective pentru obținerea rezultatelor scontate.

Astfel, în anul 2000, guvernul a emis Ordonanța de urgență nr. 58 privind unele măsuri pentru întărirea disciplinei salariale și financiare în regiile autonome, în societățile și companiile naționale și în unele societăți comerciale cu capital majoritar de stat. În această ordonanță s-a stabilit că drepturile salariale lunare, dimensionate potrivit condițiilor din ordonanță, pentru personalul care ocupă funcții de conducere se vor diminua proporțional cu procentul de creștere a arieratelor și creanțelor, fără a putea depăși 30%⁴. Rezultatul a fost acela că nu s-a obținut o reducere a plăților restante față de anul 1999, ci, din contră, volumul acestora a crescut cu peste 100.000 miliarde lei.

Blocajul financiar a continuat să crească în anul 2001, ajungând la peste 450.000 miliarde lei, ceea ce reprezintă cca 45% din PIB.

Volumul și structura principalelor plăți restante la finele anului 2000 comparativ cu anii 1992 și 1995 se prezintă astfel⁵:

- miliarde lei -

	1992		1995		2000	
	Suma	% din total	Suma	% din total	Suma	% din total
Total plăți restante, din care:	1.453	100	17.269	100	324.000	100,0
Furnizori restanți	148	72	9.429	54	141.716	43,7
Creditori restanți	230	16	2.492	14	82.539	25,5
Impozite și taxe neplătite la termen la bugetul de stat și bugetele locale	150	10	3.576	26	68.562	21,2

Din datele de mai sus se desprind unele constatări:

- a) În totalul plăților restante, ponderea o dețin obligațiile față de furnizori și creditorii (inclusiv datoriile către bănci) care este de 69,2% în anul 2000 comparativ cu 68% în 1995 și 88% în 1992.
- b) În anul 2000 se înregistrează o creștere însemnată a creditorilor, atât ca volum, cât și ca pondere, care se explică prin sporirea datoriilor către bănci, domeniu în care s-a localizat un volum important de credite neperformante.

⁴ Ordonanța de urgență nr. 58 din 24 mai 2000 privind unele măsuri pentru întărirea disciplinei salariale și financiare în regiile autonome, societățile și companiile naționale și în unele societăți comerciale cu capital majoritar de stat, în anul 2000, publicată în Monitorul oficial al României nr. 229 din 24 mai 2000.

⁵ Raport privind situația economico-financiară a agenților economici pe baza bilanțurilor contabile la finele anilor respectivi, Ministerul Finanțelor Publice.

- c) Obligațiile nelichidate către buget au atins nivelul de 68.562 miliarde lei, adică 21,2% din total.

Dacă în anul 2000 guvernul reușea o îmbunătățire a colectării veniturilor și ar fi încasat numai 30% din datorii, bugetul de stat s-ar fi încheiat cu un mic excedent, în loc de un deficit în sumă de cca 20.000 miliarde lei.

- d) Diminuarea ponderii obligațiilor restante către bugetele publice la finele anului 2000 față de anul 1995 a avut loc în special ca urmare a extinderii măsurilor de amânare, reeșalonare și chiar de scutire a datoriilor și a penalităților și majorărilor către stat de către Ministerul Finanțelor, în baza unor acte normative. Numai în anii 1999 și 2001 s-au dat astfel de înlesniri de 25.000-30.000 miliarde lei în fiecare din acești ani.

Curtea de Conturi a constatat acordarea nelegală de către Ministerul Finanțelor a unor înlesniri la plata obligațiilor restante către bugetul de stat. Printre acestea se numără facilitățile, în valoare totală de 17.262 de miliarde de lei, acordate SNP Petrom în 1999 și de 4.751 de miliarde de lei în anul 2000⁶.

- e) Pe forme de proprietate, **volumul cel mai mare al plăților restante în anul 2000 se regăsește în cadrul proprietății private** – 141.742 miliarde lei (43,7%), ca urmare a lărgirii treptate a acestui sector și a influențelor nocive provocate de politicile economice fiscale și monetare aplicate. În cadrul acestui sector, principalele plăți restante se localizează la furnizori – 71.082 miliarde lei, creditorii – 33.153 miliarde lei, impozite și taxe neplătite la termenul stabilit la bugetul de stat și bugetele locale – 19.577 miliarde lei.

Autoritățile încearcă să prezinte această situație a plăților restante numai **ca o indisciplină financiară**. Deseori se afirmă că s-a întronat o indisciplină financiară, că întreprinderile, în loc să apeleze la credite bancare pentru nevoile de producție și investiții, se complac în situația de datornici față de furnizori, față de buget și alți creditorii.

În realitate, constatăm că această indisciplină financiară este numai forma de manifestare a unei situații care ascunde cauze profunde. **Acest fenomen de neplăți**, care la început era localizat la întreprinderile cu activitate slabă, cu capital de stat și chiar la întreprinderi bune **care se confruntau cu un proces continuu de decapitalizare, s-a extins treptat, a cuprins aproape toate întreprinderile, devenind rău platnici și întreprinderile bune, eficiente**, pentru că nu-și pot încasa valoarea mărfurilor și serviciilor livrate și prestate beneficiarilor lor.

S-a creat o situație de haos general în relațiile de plăți între întreprinderi și nu numai din vina lor. **Rolul determinant pentru o asemenea stare** l-au avut politicile economice, fiscale, financiare, monetare, de credit și valutare aplicate în cursul anilor, precum și administrarea defectuoasă a întreprinderilor.

⁶ Raportul public al Curții de Conturi pentru anul 2000.

S-a ajuns într-o situație anormală, în care majoritatea întreprinderilor sunt cuprinse într-un cerc de disfuncționalități economice și financiare grave, într-un mediu de afaceri nesănătos. În ce economie și când aproape jumătate din întreprinderi ajung să lucreze în pierdere? Experiența arată că numai în timp de război, de catastrofe sau când administrarea unei economii se face după modele și politici contraindicate, nerealiste, greșite, se ajunge în astfel de situații. Este edificatoare situația din unele țări în tranziția postsocialistă din Europa, din unele țări din America Latină și din Asia.

În economia românească, chiar dacă este în tranziție, s-a ajuns la nefuncționarea normelor de drept comercial datorită atitudinii de indiferență a autorității statului asupra funcționării mecanismelor economice, financiare și bancare.

În esență, în această economie de tranziție, drepturile furnizorilor de materii prime și materiale, energie, combustibil etc. nu sunt protejate de lege. În schimb, se constată o apărare a clienților datornici, care nu-și achită obligațiile deoarece angajamentele acestora asumate pe bază de documente legale, cum ar fi contracte, comenzi, cambii, bilete de ordin etc., se pot executa numai pe cale de instanță judiciară, procese care durează ani de zile, timp în care hiperinflația, mediul de afaceri nociv au adus furnizorul în stare de faliment.

O parte însemnată din haosul blocajului financiar este provocată și chiar alimentată de către autoritatea publică, întrucât prin bugetele anuale se promovează cheltuieli mai mari decât resursele statului. Este îngrijorător faptul că an de an statul își menține instituțiile fără să le asigure fondurile necesare acoperirii cheltuielilor. În aceste condiții, instituțiile lansează comenzi fără acoperire, furnizorii livrează bunurile comandate, iar plata acestora se face cu mare întârziere, timp în care furnizorii intră în criză financiară, încetând plățile către alți furnizori și creditori, precum și către bugetul de stat.

Această practică doesebit de periculoasă a determinat ca furnizorii să se transforme, pe calea livrărilor neachitate la scadență, în finanțatori ai cheltuielilor publice, situație cu totul paradoxală și anacronică. De exemplu, în anul 2001, furnizorii de medicamente, alimente, prestări de servicii ș.a. au rămas cu sume neîncasate de la sectorul sanitar de cca 7.000 miliarde lei, în timp ce în bugetul asigurărilor de sănătate existau disponibilități de cca 10.000 miliarde lei.

La nivelul anului 2001, sectorul public a încheiat activitatea cu obligații nelichidate către furnizori și creditori în sumă de cca 30.000 miliarde lei, iar Ministerul Finanțelor Publice raportează că a îndeplinit nivelul deficitului.

Se înțelege destul de ușor că, dacă acești bani intrau în anul 2001 în conturile furnizorilor și creditorilor, asistam la o relaxare a activității economico-financiare, cu efecte pozitive asupra creșterii economice, la frânarea inflației și îmbunătățirea activității altor domenii.

Blocajul financiar este provocat și de populație, care, din cauza sărăciei și a veniturilor reduse, nu reușește să-și achite obligațiile normale către furnizorii de

energie electrică, gaze naturale și energie termică. Se estimează că aceste obligații la finele anului 2001 sunt de câteva mii de miliarde lei.

Într-o asemenea situație în care economia este în suferință, iar sărăcia se extinde, trebuie luate măsuri de fond, unele chiar de excepție, așa cum vom arăta mai departe.

Ceea ce atrage atenția este faptul că **blocajul financiar a ajuns să fie aproape de două ori mai mare decât masa monetară din economie și de aproape trei ori mai mare decât volumul veniturilor bugetului de stat**, ceea ce reprezintă o situație îngrijorătoare, alarmantă⁷:

- miliarde lei -

	1998	1999	2000
Total arierate	133.116	220.279	324.000
Masa monetară	92.530	134.122	185.060
Veniturile bugetului	67.216	93.230	120.342

Aceasta arată că, în România, cea mai mare parte a fluxurilor bănești se desfășoară dezorganizat, sălbatic, cu consecințe grave asupra unităților economice, instituțiilor statului și, în final, asupra reformei.

Din volumul total de arierate la finele anului 2000, un număr de 100 de agenți economici au cca 154.000 miliarde lei obligații neplătite, situându-se între 271 miliarde lei, cu cel mai mic volum, și 24.889 miliarde lei, cu cel mai mare – anexa nr. 1. Multe dintre ele au beneficiat, în ultimii ani, de facilități în achitarea obligațiilor față de bugetele publice, fără ca situația să se îmbunătățească.

Referindu-se la starea critică în care a ajuns economia românească, acad. Aurel Iancu, în lucrarea sa "Politică și economie"⁸, sublinia că "înviorarea și dezvoltarea economică durabilă nu poate fi asigurată atât timp cât: macrostabilizarea realizată nu este însoțită și consolidată de restructurarea la nivel microeconomic; **economia continuă să fie afectată de indisciplina financiară**, întreținută de managementul marilor întreprinderi de stat, care nu este supus unui control din partea statului în calitatea sa de proprietar" etc.

Este de neînțeles poziția clasei politice din România, care nesocotește semnalele și criteriile specialiștilor interni, precum și numeroasele propuneri ale acestora, în schimb, recepționează și își însușește aprecierile negative ale instituțiilor internaționale, de la care așteaptă credite și ajutoare financiare condiționate de o serie de măsuri nepotrivite, chiar dăunătoare, și integrarea în Comunitatea Europeană.

⁷ Raport privind situația economico-financiară a agenților economici pe baza bilanțurilor contabile la finele anilor respectivi, Ministerul Finanțelor Publice; Raport anual 2000 – Banca Națională a României.

⁸ Aurel Iancu, **Politică și economie – Repere ale unui sistem economic performant**, 2000, p. 244, Centrul Român de Economie Comparată și Consensuală.

Consecințele unei asemenea evoluții negative a îndeplinirii unor criterii economice au determinat Fondul Monetar Internațional să amâne încheierea unui nou acord cu România în anul 2000 și 2001, iar Banca Mondială, în cadrul consultărilor și negocierilor purtate cu autoritățile din România pentru definitivarea Programului PSAL II și în documentele elaborate⁹ privind țara noastră, remarca faptul că “lipsa de voință politică pentru realizarea reformei, precum și capacitatea instituțională și de administrație limitată au stat la baza performanței economice mai mult decât nesatisfăcătoare a României și la agravarea condițiilor sociale (n.n., se referea la rezultatele și experiența ultimilor 10 ani). Aceste două aspecte sunt evidențiate de nivelul foarte ridicat al arieratelor societăților comerciale care ajunseseră să reprezinte 42% din PIB la sfârșitul anului 1999 și de frecvențele schimbări de legislație cu accent pe măsurile de urgență”. Uniunea Europeană, în evaluările făcute, începând din anul 1998, asupra criteriului economic, a ajuns la concluzia că situația la nivel macroeconomic era într-o evidentă deteriorare, statul român nereușind să impună o disciplină financiară fermă în unitățile economice și să controleze punctele nevralgice ale sectorului financiar în ansamblu. În Raportul Comisiei Europene privind România se menționează că “sunt necesare în continuare eforturi pentru îmbunătățirea mediului de afaceri. Este necesară reducerea semnificativă a volumului arieratelor din economie, ca o condiție a edificării unei economii de piață funcționale”¹⁰. În Raportul său, Comisia ajunge, pe bună dreptate, la concluzia că “nu se poate realiza o piață funcțională până nu se reduce semnificativ volumul arieratelor din economie”. Cu toate acestea, instituțiile abilitate din România nu au întreprins, până în prezent, acțiuni de natură să elimine cauzele de fond ale blocajului financiar pentru a se stabili măsurile ce trebuie luate.

În alte țări o asemenea situație ar fi determinat o stare de neliniște generală, o stare de alertă. La noi, guvernul și Banca Națională a României au publicat, la jumătatea anului 2001, un Program de acțiune pentru diminuarea blocajului financiar¹¹ care nu ține seama de adevăratele cauze.

Înainte de a exprima unele opinii asupra acestui program, este necesar să prezentăm în sinteză cauzele blocajului financiar, pentru a vedea dacă măsurile cuprinse în program pot duce la eliminarea acestora.

II. Cauzele profunde ale blocajului financiar

Lichidarea blocajului financiar necesită examinarea principalelor cauze ale formării lui, astfel:

A. Declinul sever al producției, al produsului intern brut, ca efect al politicilor economice eronate, al deciziilor directe de descreștere economică, al

⁹ *Strategia de asistență a Grupului Băncii Mondiale pentru România – 2001.*

¹⁰ *Raportul Comisiei Europene privind România – 2001.*

¹¹ *Programul de acțiune antiblocaj al Guvernului și al Băncii Naționale a României – 2001.*

disproporțiilor și necorelărilor acumulate. Pe de altă parte, existența blocajului financiar și amplificarea lui an de an au provocat mari greutăți în desfășurarea proceselor de aprovizionare, producție, desfacere la intern și la export ale agenților economici, aducându-i într-o situație financiară de nesuportat.

B. Agravarea decapitalizării agenților economici în anii tranziției ca urmare, în special, a politicilor economice, financiare, fiscale și monetare duse de autoritățile abilitate.

C. Eroziunea capitalurilor bănești ale agenților economici și a economiilor bănești ale populației ca urmare a procesului inflaționist, mai corect spus hiperinflaționist, și a devalorizării monedei naționale în toți anii tranziției.

D. Comprimarea excesivă a creditului bancar, respectiv subcreditarea economiei naționale pe timp îndelungat, datorită politicilor monetare și de credit deosebit de restrictive, elaborate și aplicate de autoritatea monetară.

Analizate mai pe larg, aceste cauze majore scot în evidență o serie de aspecte ale blocajului financiar, așa cum sunt prezentate mai jos:

a) **Declinul economic** a fost rezultatul politicilor economice eronate, precum și al **lipsei unor programe de dezvoltare fundamentate** pe realitățile din România, pe experiența pozitivă românească și străină, pe cerințele populației și pe soluții credibile care să schimbe cu adevărat, în bine, viața oamenilor. Programele anuale și uneori pe mai mulți ani, elaborate de guvernele ultimilor 12 ani și "însușite" de parlament, s-au rezumat în principal la înșiruirea unor dorințe, la repetarea unor "ținte" și "obiective", la declarații de intenții¹² fără să conceapă și mecanismele de realizare a acestora.

În fiecare an, guvernele și-au propus să realizeze progrese în privatizare, în liberalizarea prețurilor, a piețelor, în funcționarea lor, să obțină o macrostabilizare în economie prin reducerea inflației și a dezechilibrelor valorice. Cu toate că în anumite perioade s-au obținut unele progrese în dezvoltarea economică, acestea nu au fost de natură să compenseze rămănerile în urmă mult mai mari. Deseori, organele responsabile de actul de guvernare, de administrare a economiei au venit la finele anului cu justificări ale nereușitelor, fără să se aprofundeze cauzele de fond, însușindu-și cu prea multă ușurință politicile economice, monetare, fiscale și valutare ale Fondului Monetar Internațional și Băncii Mondiale, politici care au erodat și adus economia în starea în care se află.¹³

Deși Asociația Generală a Economiștilor împreună cu Asociația Generală a Inginerilor, cu Camera de Comerț și Industrie a României și alte organizații ale societății civile și specialiștii români au pus în evidență, în mod permanent, caracterul dăunător al acestor politici, nu s-au luat măsuri pentru a evita deteriorarea economiei și a nivelului de viață.

¹² Florea Dumitrescu, **Programul de guvernare, din păcate, nu oferă o perspectivă credibilă**, "Economistul", nr. 520 din 20 ianuarie 2000 și nr. 960 din 10.09.2001.

¹³ Vezi articolul **Programul de guvernare, din păcate, nu oferă o perspectivă credibilă**, de Florea Dumitrescu, "Economistul", nr. 520 din 20 ianuarie 2000.

În general, **guvernele și parlamentele nu au ținut seama nici de analizele, concluziile și propunerile economiștilor români și nici de cele ale străinilor.** Mă refer la acei specialiști străini care, cu profesionalism și responsabilitate, elaborează soluții, iau poziție față de politicile nesănătoase ale FMI și Băncii Mondiale, și nu la aceia care timp de 12 ani au sfătuit guvernării și politicienii din România și din alte țări, cu teorii eronate, care au dus țara într-o continuă stare de degradare, iar populația la disperare.

Profesorul Joseph Stiglitz, economistul-șef al Băncii Mondiale, apreciat ca unul dintre cei mai mari economiști ai lumii contemporane, a hotărât să demisioneze din funcția pe care o ocupa de trei ani la Banca Mondială, pentru că a refuzat să fie de acord cu politica FMI. Spre satisfacția economiștilor români, concluziile la care a ajuns profesorul Joseph Stiglitz sunt în multe puncte de vedere aceleași sau apropiate de cele pe care le susțin de 12 ani Asociația Generală a Economiștilor Români, în ansamblu, și economiștii ei, în studii și analize separate. După cercetări aprofundate ale experienței țărilor în tranziție, inclusiv a României, Stiglitz spune că: **“Cei care au susținut terapia de șoc având ca punct focal privatizarea... au dat greș pentru că nu au înțeles capitalismul modern..., felul în care o economie realizează privatizarea determină succesul sau eșecul economiei”**.¹⁴ AGER a atras atenția de nenumărate ori că privatizarea nu este un scop în sine, că privatizarea făcută forțat, urmărindu-se numai cantitativ, în condițiile blocajului financiar paralizant, duce la pierderea de avuție națională, la dezorganizare socială.

“Accentul pus pe privatizare în defavoarea competiției (și a instituțiilor necesare), spune în continuare profesorul Stiglitz, a dus la promovarea unui set de facilități greșite” și, mai departe: **“Este ușor să dai aproape gratis bunuri ce aparțin statului, mai ales prietenilor și colegilor, iar politicienii care conduc procesul de privatizare sunt mai motivați să procedeze astfel dacă în schimb pot obține sume de bani, în mod direct sau indirect, sub formă de contribuție la campaniile electorale”**.¹⁵

Din acest punct de vedere, economiștii de la AGER au spus cu ani în urmă că privatizarea, ca să fie urmată de rezultate pozitive, trebuie precedată de procesul de restructurare, care să ducă la competitivitate, nu să se vândă întreprinderi aduse în stare de faliment, prin politicile aplicate, sub formă de ziduri și fiare vechi. Cât privește privatizările urgente, forțate, acestea s-au dovedit acțiuni total dăunătoare economiei naționale.

“Cei care sperau că privatizarea va duce la restructurare prin intermediul pieței au fost dezamăgiți”, arată profesorul J. Stiglitz. Și în România unii politicieni și guvernanți au crezut că, dacă o societate comercială se privatizează, au și apărut restructurarea și eficiența, fără să ia în considerare că mediul economic și politicile aprobate sunt hotărâtoare.

¹⁴ *Idem.*

¹⁵ *Idem.*

Profesorul Stiglitz, care a pus mai presus de orice interesele generale ale țărilor mai puțin dezvoltate, mai spune că **“numai prin crearea de noi locuri de muncă, România va ieși din actualul cerc vicios”**. Totodată, menționează: **“Ca să se poată realiza progresele reale trebuie neapărat crescută eficiența cu care se folosesc resursele”**, subliniind că **“este neapărat nevoie să se renunțe la dezorganizarea socială care are efecte devastatoare în procesul tranziției”**. Mai departe arată: **“Creșterea economică nu se poate realiza printr-un simplu efort de stabilizare. Ea nu se poate realiza nici prin hiperinflația care distruge orice sistem economic: prețurile nu mai funcționează bine și se creează noi distorsiuni”**.¹⁶ Din păcate, în România asemenea fenomene au marcat activitatea fiecărui an în perioada tranziției.

Aspectele legate de **lipsa de fundamentare a programelor guvernului** le întâlnim și după anul 2000.

Programul de guvernare pe perioada 2001-2004 prevede: **“creșterea economică durabilă va fi realizată prin modernizarea industriei, agriculturii, infrastructurii și serviciilor”**.¹⁷

Aceste obiective din programul de guvernare rămân simple vorbe atât timp cât Guvernul nu arată pârgurile și mecanismele economico-financiare care vor acționa pentru îndeplinirea lor. Faptul că programele de guvernare nu au un suport real rezultă și din aceea că, de exemplu, Ministerul Industriei și Resurselor Naționale nu dispune de resursele financiare pentru modernizarea industriei, iar până în prezent nu și-a stabilit strategia proprie cu privire la căile și mijloacele de modernizare a industriei. Această constatare este valabilă în toate sectoarele: comerț, agricultură, turism, servicii.

În aceste condiții este clar că **“creșterea economică durabilă”** se va realiza numai statistic prin diverse formule, dar în mod cert nu se va reflecta în îmbunătățirea situației financiare.

Se prevede recapitalizarea societăților comerciale, reducerea blocajului financiar etc. Pe ce căi, din ce resurse, cu ce soluții? În anul 2001, ca și în 2002, rezultatele sunt departe de așteptări în aceste domenii.

În Planul de acțiune al Programului de guvernare pe perioada 2001-2004, la capitolul **“Politica industrială”** se prevede: **“Restructurarea și liberalizarea utilităților în concordanță cu cerințele unei economii de piață funcționale; restructurarea și privatizarea sectorului petrolier, a sectorului de electricitate și energie termică, a sectorului de gaze naturale”** etc. Nu se spune nimic despre starea actuală a diferitelor ramuri industriale, despre dezvoltarea acelor ramuri cu perspective, despre modernizarea lor, despre cum va arăta industria românească după patru ani, ce surse financiare interne și externe vor fi folosite. La industria de apărare se

¹⁶ *Idem.*

¹⁷ *Programul de guvernare pe perioada 2001-2004 și Planul de acțiune al Programului de guvernare pe aceeași perioadă.*

prevede “re tehnologizarea capacităților de producție 2001-2004”.¹⁸ Nu se spune nimic despre priorități, despre posibilități de revigorare etc.

În capitolul “Relansarea agriculturii” se prevede: “în vederea irigațiilor, în anul 2002, a unei suprafețe de 1 milion ha și, în perioada 2003-2004, a unei suprafețe de 2 milioane hectare, se vor lua măsuri pentru reabilitarea sistemelor de irigații și stabilirea unui preț unitar unic”.¹⁹ Lipsește însă fundamentarea acestei acțiuni vaste: gradul de deteriorare a suprafețelor irigate, costul reabilitării, nevoile de echipamente, costul lor.

Lipsa unei fundamentări temeinice se regăsește și în modul de elaborare a bugetului de stat. În Rapoartele bugetului de stat pentru anul 2001 și 2002 lipsesc calculele sintetice de fundamentare a principalelor surse de venituri și categorii de cheltuieli. Astfel, pentru impozitul pe profit, impozitul pe salarii, taxa pe valoarea adăugată, accize etc. nu se prezintă datele privind masa veniturilor supuse impozitării, de exemplu: volumul activității economice, rentabilitatea, volumul profitului, fondul de salarii, volumul desfacerilor supuse la TVA și accize. Asemenea elemente de fundamentare ar da garanția realității și credibilității propunerilor respective. Ele însă nu se găsesc nici în propunerile privind Proiectul bugetului de stat pentru anul 2003. Această situație face ca între prevederile inițiale ale bugetului și datele de execuție să se înregistreze mari diferențe.

b) **Declinul producției** a făcut să rămână capacități importante de producție nefolosite - 40-50% și chiar mai mult - măbind costurile și provocând, împreună cu alți factori (decapitalizarea, subcreditarea etc.), **pierderi** la tot mai multe întreprinderi. Numărul întreprinderilor care au realizat pierderi și volumul pierderilor pe ultimii trei ani se prezintă astfel²⁰:

- miliarde lei -

	1998	1999	2000
Număr de întreprinderi cu pierderi	168.100	191.123	174.049
Total pierderi brute	31.667	63.123	85.017

Datele arată că în anul 1999 volumul pierderilor s-a dublat, iar în anul 2000 a fost mai mare față de anul anterior cu 22.000 miliarde lei, respectiv cu 35%.

Volumul pierderilor din economie în anul 2000 este mai mare decât profitul brut realizat cu cca 4.635 miliarde lei, ceea ce scoate în evidență nivelul slab al eficienței economice.

Pierderile din economie, exprimate în dolari, au însumat 3,4 miliarde dolari în anul 1999, față de 2,2 miliarde dolari în 1996, iar în anul 2000 cca 3,3 miliarde dolari, cu următoarea repartizare:

¹⁸ Programul de guvernare pe perioada 2001-2004 și Planul de acțiune al Programului de guvernare pe aceeași perioadă.

¹⁹ *Idem*.

²⁰ Raport privind situația economico-financiară a agenților economici pe baza bilanțurilor contabile la finele anilor, Ministerul Finanțelor Publice.

- miliarde dolari -

Explicații	1996	1999	Dinamica 1999/1996 - % -	2000
TOTAL PIERDERI NETE, din care:	2.200	3.400	155	3.270
- proprietatea de stat	1.170	589	50	712
- proprietatea mixtă	335	1.221	364	1.084
- proprietatea privată	695	1.590	229	1.423

Rezultă că **unitățile economice din sectorul privat au înregistrat, în anul 2000, pierderi de două ori mai mari decât cele din sectorul de stat.** În anul 1996, pierderile sectorului privat reprezentau cca 60% față de cele ale sectorului de stat. Creșterea pierderilor în ultimii cinci ani a făcut să se erodeze gradul de rentabilitate și să scadă eficiența folosirii resurselor materiale și de muncă, cu consecințe negative asupra procesului investițional, respectiv asupra dezvoltării economiei. Dacă în anul 1996 rata generală a profitului (profit față de cheltuieli totale) a fost de 6,5% pe ansamblul economiei, din care în sectorul proprietății de stat 3,1%, în anul 2000 acest indicator a devenit negativ atât pe total economie națională, cât și în sectorul proprietății de stat și al proprietății mixte. Sectorul proprietății private a rămas cu o rentabilitate infimă (1,02%)²¹ - anexa nr. 2. Aceasta reprezintă o situație dintre cele mai negative din istoria economiei naționale, întrucât lipsa de profit afectează investițiile, modernizarea și, în ultimă instanță, dezvoltarea economiei.

De fapt, înregistrarea pierderilor constituie problema cardinală a existenței blocajului financiar. Cu toate că pierderile din economie s-au accentuat an de an, este de neînțeles atitudinea pasivă a guvernelor din această perioadă, care nu și-au găsit timp să examineze în profunzime și să stabilească măsuri pentru stoparea și eradicarea pierderilor. Mai mult, guvernele postdecembriste nu au prezentat în nici o sesiune parlamentară bilanțul economiei naționale, obligație stabilită prin Legea contabilității nr. 82/1991, prilej cu care cele două Camere ar fi putut lua cunoștință de situația financiară a țării și stabili măsurile care se impuneau.

Pentru a scăpa de asemenea obligații, **o dată cu modificarea Legii contabilității nr. 82/1991, în anul 2001 a fost anulată reglementarea privind prezentarea bilanțului pe întreaga economie națională.**²²

Nimeni nu se întreabă ce importanță au bilanțurile contabile ale agenților economici, rapoartele cenzorilor și auditorilor financiari, care se depun organelor Ministerului Finanțelor de două ori pe an, dacă acestea nu sunt folosite pentru supravegherea situației financiare și sunt transformate în documente de arhivă.

²¹ Raport privind situația economico-financiară a agenților economici pe baza bilanțurilor contabile la 31 decembrie 1996, Ministerul Finanțelor publice. Calculele în dolari s-au făcut pe baza cursului de schimb leu/dolar din Raportul anual 2000 al Băncii Naționale a României.

²² Ordonanța pentru modificarea și completarea Legii contabilității nr. 82/1991, publicată în Monitorul oficial al României – partea I, nr. 20/20.01.2000.

Culmea este că datele din bilanțurile agenților economici s-au transformat în "secrete" ale Ministerului Finanțelor, neputând fi analizate în mod curent de către specialiști.

Cum să nu crească arieratele din economie atât timp cât, de exemplu, în anul 2000, 174 mii de societăți cu capital de stat, mixt și privat înregistrează pierderi de 85 de mii de miliarde lei, fără ca instituțiile statului să se întrebe cu ce mijloace financiare își continuă ele activitatea în anul următor.

Este de la sine înțeles că aceste întreprinderi care și-au pierdut capitalul și fondurile proprii vor continua să achiziționeze bunuri de producție pe care nu le vor plăti la scadență, din lipsă de fonduri.

Cred că nu trebuie să purtăm la nesfârșit discuții cu specialiștii străini, pentru că suntem în măsură să ne stabilim singuri măsurile de redresare, cu condiția ca guvernul și ministerele sale să se implice în aplicarea acestora și să urmărească obținerea rezultatelor dorite.

c) În afară de pierderi, **la amplificarea blocajului financiar contribuie și volumul mare al stocurilor din economie**. Numai în anul 2000 acestea au înregistrat creșteri însemnate la majoritatea elementelor de stocuri, astfel:

Situația stocurilor și a producției în curs de execuție²³

- miliarde lei -

Elemente de stocuri	La începutul anului 2000	La sfârșitul anului 2000	Creșterea în %
TOTAL STOCURI, din care:	120.163	185.406	+54
Materii prime	16.422	27.409	+67
Materiale consumabile	16.037	25.414	+58
Obiecte de inventar	2.375	4.006	+73
Producție în curs de execuție	13.053	18.985	+46
Semifabricate, produse finite, produse reziduale	23.739	31.244	+30
Stocuri aflate la terți	7.678	17.187	+123
Mărfuri și ambalaje	38.533	58.815	+52

O creștere mai mare a avut loc în anul 2000 la materii prime, ceea ce reflectă greutatea pe care le întâmpină unele întreprinderi în procesul de producție, asigurarea cu unele sortimente de materii prime din cauza lipsei fondurilor pentru nevoile curente, pentru modernizări și re tehnologizări, precum și alte cauze.

d) **Decapitalizarea accentuată a firmelor**, determinată în special de factori care decurg din politicile fiscale, financiare și valutare aplicate, astfel:

²³ Raport privind situația economico-financiară a agenților economici pe baza bilanțurilor contabile la 31 decembrie 2000, Ministerul Finanțelor Publice.

- restituirea părților sociale ale salariaților în anul 1990, care constituiau surse importante de finanțare a nevoilor de fonduri circulante pentru producție și investiții ale întreprinzătorilor, fără să mai fie înlocuite cu alte surse financiare;
- suportarea influențelor nefavorabile din devalorizarea leului în perioada 1991-1992, cca 600 miliarde lei (aceasta reprezintă peste 3 miliarde dolari);
- preluarea la bugetul de stat a influențelor favorabile din reevaluarea stocurilor de materiale, materii prime, produse și mărfuri aflate în stoc (cca 200 miliarde lei), operațiune care a accentuat decapitalizarea întreprinderilor. Aceste surse au fost folosite pentru acoperirea unor pagube din economie;
- impozitarea veniturilor din dobânzi și a dobânzilor neîncasate, respectiv impozitarea inflației;
- impozitarea diferențelor de curs valutar (în unii ani);
- neincluderea în costuri a amortismentului real al mijloacelor fixe, ceea ce a mărit artificial profiturile care au fost impozitate;
- practicarea unor modalități de plată a impozitelor și taxelor pe profit către buget în funcție de facturile emise, inclusiv cele neîncasate, ceea ce a făcut ca, în lipsa capitalului circulant propriu și în prezența blocajului financiar, agenții economici să apeleze la credite și să suporte plata dobânzilor sau să rămână cu obligații financiare în restanță.

e) **Politica monetară aplicată de Banca Națională a României** constituie o altă cauză majoră care a dus la creșterea blocajului financiar. În toți anii tranziției, politica monetară și de credit de tip restrictiv (deosebit de restrictiv) a determinat un proces de subcreditare, o lipsă acută de resurse pentru activitatea economică, ca urmare a dobânzilor foarte mari. O astfel de politică a dus la un **proces de demonetizare a economiei**, fapt ce rezultă și din **evoluția masei monetare** în raport cu cea a produsului intern brut, după cum urmează²⁴:

- % -

Anii	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Masa monetară (M2) în raport cu PIB	52,5	59,0	47,0	30,5	22,0	20,1	25,3	27,8	24,5	25,0	24,8	23,2

Această evoluție exprimă **cea mai profundă criză de lichiditate în economie**. În țările dezvoltate, cu politici și mecanisme raționale, realiste, acest raport este de 60-80% și chiar mai mare.

²⁴ Raport anual 2000 – Banca Națională a României.

Aplicarea politicii monetare restrictive a dus la comprimarea excesivă a creditelor guvernamentale, ceea ce rezultă și din **evoluția acestora**²⁵:

- miliarde lei -

Anii	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Total credite guvernamentale	684	1375	1913	4902	9485	16435	26841	35901	59087	57719	75007
din care: pe termen mediu și lung	223	256	264	388	526	1296	2787	3379	4920	5664	5.217

Din analiza acestei evoluții rezultă că, în timp ce creditele pe termen scurt au crescut, în zece ani, de peste 109 ori, creditele pe termen mediu și lung au crescut de numai 23 de ori, în condițiile în care inflația este mai mare în anul 2001 de peste 1.745 de ori față de luna octombrie 1990. Aceasta explică **o lipsă acută de finanțare în domeniul producției și investițiilor**.

Exprimat în dolari, creditul guvernamental **a scăzut de la cca 32,5 miliarde dolari, în echivalent, în 1990, la cca 3,5 miliarde dolari în 2000**. Iată de ce se poate spune că politica monetară și de credit a Băncii Naționale a avut un caracter blocant, neconstructiv.

În anul 2001 s-a înregistrat o creștere a creditului guvernamental de peste 14% în termeni reali, însă insuficiența creditului în economie rămâne mare.

La reducerea drastică a creditelor, un rol negativ l-au avut dobânzile practicate de bănci.

Evoluția ratei medii anuale a dobânzii a fost următoarea²⁶:

- % -

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Rata medie anuală a dobânzii										
- activă	14,8	49,6	58,9	91,4	48,6	55,8	63,7	56,9	65,9	53,5
- pasivă	-	28,3	33,8	58,9	36,5	38,1	51,6	38,3	45,4	32,7

Nivelurile menționate ale dobânzilor au avut un caracter descurajant, au provocat pierderi și au decapitalizat întreprinderile.

În condițiile subcapitalizării întreprinderilor, ale demonetizării economiei și ale subcreditării, activitatea acestora a fost sufocată financiar. Multe au intrat în pierdere, au ajuns în pragul falimentului.

²⁵ *Idem*.

²⁶ *Raport anual 2000 – Banca Națională a României*.

În loc să stimuleze producția, investițiile și exportul, așa cum se petrec lucrurile în alte țări, **aceste politici au avut mai mult un efect de descurajare a activităților productive și de încurajare a celor speculative.**

Atrage atenția faptul că între dobânzile active și cele pasive diferența este de 10, 20 și chiar mai mare de 30 de puncte. În timp ce întreprinderile au ajuns în faliment, majoritatea băncilor au înregistrat profituri exorbitante.

Decapitalizarea și subcreditarea întreprinderilor au determinat încă din 1990 extinderea blocajului financiar.

Procesul de decapitalizare a început încă din anul 1990 și a continuat în anii următori, blocajul financiar extinzându-se treptat la tot mai multe întreprinderi, cu toate că în anii 1990-1992 guvernul și parlamentul au luat unele măsuri pentru limitarea lui. Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr. 447 din 1990²⁷, s-a aprobat stingerea unor pierderi înregistrate de agenții economici cu capital de stat în anii 1989 și 1990, rămase neacoperite, a creditelor bancare neperformante acordate în anii anteriori pentru investiții, precum și a creditelor bancare acordate pentru exporturile și lucrările de construcții-montaj efectuate în anii anteriori, în cadrul acordurilor guvernamentale comerciale și de cooperare ale României cu alte țări. Măsurile aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 447/1990 au făcut obiectul **Legii nr. 7/1992**²⁸, **în limita sumei de 173,3 miliarde de lei**, prin folosirea surselor acumulate în anii anteriori din excedentele bugetare realizate.

După ce în lege s-au prevăzut acțiunile ce trebuie întreprinse pentru lichidarea pierderilor și a creditelor neperformante, s-a mai precizat că pierderile de orice natură ale regiilor autonome, ale societăților comerciale și ale altor unități economice cu capital de stat, înregistrate după anul 1990, vor declanșa procedura de faliment.

Cu toate aceste măsuri, la unele unități economice a continuat să se înregistreze noi pierderi, fonduri imobilizate în stocuri și debitori, ceea ce a dus la refacerea blocajului financiar. Acest blocaj a fost generat atât de activitatea slabă desfășurată de unii agenți economici și concretizată în pierderi de fonduri și în imobilizări financiare de stocuri și debitori, cât și de unele măsuri restrictive aplicate de guvern și Banca Națională în mecanismul de finanțare și creditare, care au agravat decapitalizarea întreprinderilor și au limitat capacitatea de plată a unităților economice.

Analiza evoluției datelor privind mijloacele circulante totale și sursele

²⁷ Hotărârea Guvernului nr. 447 din 27 iunie 1991 privind preluarea de către stat și băncile comerciale a pierderilor înregistrate în anii 1989 și 1990 de agenții economici cu capital de stat, precum și a creditelor bancare neperformante, publicată în Monitorul oficial al României, anul III, nr. 160, din 27 iulie 1991.

²⁸ Legea nr. 7 din 5 februarie 1992 privind acoperirea financiară a obligațiilor statului rămase neregularizate la 31 decembrie 1990 și preluarea de către stat și băncile comerciale a pierderilor înregistrate în anii 1989 și 1990 de agenții economici cu capital de stat, precum și a creditelor bancare neperformante, publicată în Monitorul oficial al României, anul IV, nr. 17, marți, 11 februarie 1992.

de finanțare a acestora, pe baza bilanțului contabil centralizat pe economie la 30 iunie 1991²⁹, scoate în evidență următoarele:

	Ponderea, în procente, a mijloacelor circulante și a surselor de finanțare		Creșterea în % la 30 iunie 1991 față de 31 dec. 1989
	31.12.1989=100	30.06.1991=100	
A. Mijloace circulante totale , din care:	100,0	100,0	259
- materii prime și materiale	25,1	18,1	186
- producție neterminată și semifabricate din producție proprie	10,2	7,8	199
- produse finite	5,6	6,2	285
- mărfuri	12,1	7,5	160
- produse, lucrări și servicii facturate, inclusiv clienți	20,9	47,4	588
B. Surse de finanțare , din care:	100,0	100,0	259
- fonduri proprii	34,1	18,0	136
- resurse atrase	13,0	58,7	1.167
- credite bancare	52,8	23,2	114

Rezultă că, în timp ce valoarea mijloacelor circulante reprezenta 259 la sută, la 30 iunie 1991 față de 31 decembrie 1989, ca urmare a reevaluării lor în urma liberalizării prețurilor, începând cu luna octombrie 1990, fondurile proprii ale unităților economice erau de numai 136 la sută, iar creditele bancare de numai 114 la sută. În același timp, sursele atrase au crescut de peste 11 ori, ceea ce scoate în evidență starea pregnantă de blocaj financiar. Această situație s-a agravat și mai mult către finele anului 1991.

Cauzele care au dus la reducerea resurselor proprii de finanțare a întreprinderilor și la limitarea arbitrării a creditului bancar, ca și măsurile luate pentru reducerea blocajului în anii 1991 și 1992, dar cu efecte de scurtă durată, sunt prezentate în anexa nr. 3.

În anii următori, procesul de decapitalizare și de comprimare a creditului bancar s-a accentuat.

Decapitalizarea an de an a întreprinderilor și comprimarea continuă a creditului bancar au dus la scăderea continuă a capitalului circulant în raport cu capitalul fix și la schimbarea structurii surselor de acoperire a activelor circulante.

Dintr-o analiză a capitalurilor proprii făcută la 100 de întreprinderi³⁰ semnificative din opt sectoare industriale, pentru perioada 1992-1996, rezultă o reducere drastică a capitalului circulant propriu, după cum urmează:

²⁹ Florea Dumitrescu, *Căile stabilității monetare*, Editura Academiei Române, 1993, p. 181-184.

³⁰ Ilie Mihai, *Probleme financiare ale unităților economice din industrie în perioada de tranziție la economia de piață*, București, 1998.

Ponderea capitalului fix și a celui circulant în totalul capitalului propriu³¹
- % -

Perioada	1992	1993	1994	1995	1996
Total capital propriu, din care:	100	100	100	100	100
- capital fix	71,5	80,0	96,1	99,5	100,0
- capitalul circulant	28,5	20,0	3,9	0,5	0

Datele arată că ponderea capitalului circulant propriu s-a redus continuu în totalul capitalului propriu, de la 28,5% în 1992 la 3,9% în 1994, pentru a ajunge la zero la finele anului 1996 (de fapt, în minus cu 1.079,4 miliarde lei).

Paralel cu procesul de decapitalizare asupra întreprinderilor, a acționat și politica de subcreditare, prin caracterul ei restrictiv, arbitrar și distructiv. Așa se explică faptul că volumul creditului neguvernamental, care în anul 1990 era de cca 32,5 miliarde dolari în echivalent, a ajuns la finele anului 1996 la cca 6,6 miliarde dolari, adică o reducere de 5 ori, ceea ce a sufocat întreprinderile, obligându-le să apeleze la surse atrase nelegale: să nu-și achite furnizorii, să nu-și plătească obligațiile față de buget, bănci și alți creditori.

Analizele efectuate în cadrul Asociației Generale a Economiștilor din România, încă la începutul anilor '90, au permis formularea unor concluzii asupra situației economice și financiare critice în care ajunseseră multe întreprinderi și cu privire la consecințele nesănătoase ale politicii monetare. În februarie 1993, într-un articol publicat în "Economistul" se arăta că "prin mijloacele și instrumentele specifice prin care acționează asupra ofertei de bani, politica monetară poate juca un rol însemnat în evoluția societății, poate stimula dezvoltarea producției și investițiilor, poate facilita funcționarea normală a economiei, după cum ea poate determina o reducere a activității productive, poate duce la blocaje financiare și la amplificarea dezechilibrelor financiare, monetare și valutare"³².

Se preciza că "în această perioadă (1991 și 1992), **politica monetară a fost în discordanță cu realitățile economice și financiare din țara noastră**, a avut un caracter deosebit de restrictiv, **determinând șocuri și distorsiuni** în desfășurarea proceselor economice, care, în condițiile declinului producției industriale, agricole și exportului, ale subcapitalizării regiilor autonome și societăților comerciale cu capital de stat și influențelor determinate de alți factori, au condus la blocaje financiare și economice. Nu s-a realizat o coeziune a politicilor monetare, bugetare și de prețuri, cu privire la veniturile populației și schimburile comerciale externe".

Se sublinia, totodată, că "se impune ca politica monetară și valutară să fie regândită, și nu continuată așa cum s-a promovat până acum, astfel încât să

³¹ Ilie Mihai, *Probleme financiare ale unităților economice din industrie în perioada de tranziție la economia de piață*, București, 1998.

³² Florea Dumitrescu, *Politica monetară, apă vie sau otravă pentru economie*, "Economistul", anul IV, nr. 264, vineri, 5 februarie 1993.

răspundă și să susțină înlăptuirea obiectivelor Programului de guvernare, să se asigure o sincronizare a acestei politici cu celelalte componente ale politicii economice; că în această perioadă de tranziție la economia de piață, folosirea pârghiilor monetare și valutare trebuie să ducă la o evoluție a masei montare în concordanță cu cerințele dezvoltării economiei. La dimensionarea masei monetare, la prognozarea acesteia, respectiv a creditelor, să se pornească de la analiza critică a evoluției acestora din ultimii ani, în corelație cu desfășurarea activității economice, pe ansamblu și pe principalele segmente ale acesteia, cu sursele financiare folosite de agenții economici, cu evoluția prețurilor, a cursului de revenire etc., precum și de la proiectarea acestor elemente în perioada viitoare. S-ar putea realiza, astfel, o analiză în structură, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ, a resurselor bănești și a destinației acestora, ceea ce ar da posibilitatea unei dimensionări a masei monetare, respectiv a creditului după criteriul științific”.

În finalul articolului se arată că **“este necesar să se regândească politica cursului de schimb, politica valutară în ansamblu**, în așa fel încât aceasta să susțină efortul de stabilizare a economiei și de creștere a producției, de stimulare a exportului pe baza unui sistem coerent de instrumente compatibile cu disciplina comerțului internațional. Vor trebui luate măsuri pentru asigurarea premiselor în vederea evitării unor șocuri în evoluția cursului de schimb al leului, pentru asigurarea unei stabilități a acestuia, care să contribuie la evitarea tensiunilor inflaționiste, la consolidarea raportului prețuri-salarii”.

Sugestiile și măsurile propuse au rămas fără răspuns, continuându-se, și în anii următori, aceleași politici.

În alte analize și studii elaborate și publicate în perioada 1994-1998³³ s-a pus permanent în evidență că decapitalizarea și subcreditarea agenților economici se reflectă în greutățile pe care le au aceștia, în dezechilibrele financiare la nivel micro și macroeconomic, în deteriorarea economică și a nivelului de trai al oamenilor, prezentându-se propuneri privind regândirea politicilor economice, fiscale, monetare și valutare astfel ca acestea să creeze un mediu favorabil relansării puternice a economiei.

Prin **scrisoarea deschisă**, semnată la 17 august 1995 de acad. N.N. Constantinescu și dr. Florea Dumitrescu, adresată președintelui României, primului-ministru, președintelui Senatului, președintelui Camerei Deputaților și guvernatorului Băncii Naționale a României, în problema privind situația financiară a țării, s-a prezentat soluția deblocării financiare printr-o acțiune de compensare globală a datoriilor și creanțelor dintre agenții economici și prin alte măsuri. Se

³³ Florea Dumitrescu, *Efectele politicii monetare apar, cel mai clar, la nivelul unităților economice*, “Economistul”, anul IV, nr. 310 din 23 mai 1993; *Politicile monetare și valutare au decimat industria românească, întreaga economie*, “Economistul”, anul V, nr. 541, miercuri 23 noiembrie 1994; *Blocajul financiar distruge economia românească și compromite reforma economică*, “Economistul”, anul VI, nr. 593, marți 28 martie 1995; *Realitățile din economie trebuie abordate așa cum sunt ele și nu cum și le închipuie unii*, “Economistul”, anul VII, nr. 815, 25-26 august 1996; *Falimentul economic se profilează la orizont*, “Economistul”, anul VIII, nr. 913, din 11-12 aprilie 1997.

arăta că măsura deblocării este cu atât mai valabilă azi. “Într-o situație excepțională, cum este cea din România, se cer măsuri excepționale, care nu pot fi luate decât de Parlamentul țării. Orice întârziere costă economia națională enorm. Cine crede, în continuare, că economia poate să meargă și așa se înșală amarnic, își ia o mare răspundere”.

Sub conducerea acad. N.N. Constantinescu au fost elaborate, în cadrul AGER și al altor organizații neguvernamentale, **documente importante: hotărâri, declarații, apeluri** etc., în care chestiunea blocajului financiar a concentrat atenția economiștilor români. În Apelul din aprilie 1998, care avea în vedere scoaterea economiei românești din criză și asigurarea dezvoltării țării, adresat președintelui României, Senatului, Camerei Deputaților, Guvernului, partidelor politice și societății civile din România³⁴, se arătau următoarele: “Blocajul financiar a cuprins atât sectorul de stat, cât și pe cel privat. În anul 1997, acesta a lovit marea majoritate a întreprinderilor mici și mijlocii, devenite pradă ușoară pentru faliment. Efortul pe care trebuie să-l facă statul pentru deblocarea financiară a economiei este decisiv și obligatoriu, cu atât mai mult cu cât guvernele care s-au succedat, îndeosebi în ultimii ani, au contribuit activ la adoptarea de măsuri care au generat și sporit amețitor acest blocaj. De aceea, **guvernul și parlamentul nu se pot deroba de răspundere. Nu se mai poate continua cu paleative:** amânări de plăți, plăți selective, stabilirea de penalizări de întârziere, care apoi sunt anulate etc. De aceea, se impune efectuarea unei analize temeinice a cauzelor care au dus la creșterea an de an a arieratelor și stabilirea de măsuri pentru lichidarea acestora și prevenirea formării altora noi. Deblocarea financiar-economică presupune și voința politică necesară”.

Asemenea concluzii și cerințe sunt valabile și azi, ba chiar mai mult, ținând seama de gravitatea consecințelor blocajului în care se găsește economia.

Situația s-a înrăutățit și mai mult în perioada 1997-2000, când guvernul a sistat complet sprijinul întreprinderilor, iar lipsa capitalului circulant propriu și comprimarea creditului bancar au dus la creșterea vertiginoasă a obligațiilor neachitate de către întreprinderi, la accentuarea blocajului financiar în economie.

La concluzia de a regândi politica economică și componentele ei - politica monetară, valutară etc. - au ajuns recent și autoritățile guvernamentale. După o amplă analiză a evoluției economiei românești în perioada 1997-2000, în “Cartea Albă a preluării guvernării în luna decembrie 2000”³⁵, se arată că politica monetară nu a fost în concordanță, începând din anul 1997, cu politica economică.

Astfel, “în loc de promovarea unei politici monetare adecvate stadiului tranziției României către economia de piață, capabile să stimuleze dezvoltarea

³⁴ *APEL în vederea scoaterii economiei românești din criză și asigurarea dezvoltării țării, adresat președintelui României, Senatului, Camerei Deputaților, Guvernului, partidelor politice și societății civile din România – AGER, AGIR, ASTR, ASAS, Comprim, CNIPMMR și FAPR, “Economistul”, anul IX, nr. 64 (1990), 3-4 aprilie 1998.*

³⁵ *Cartea Albă a preluării guvernării în luna decembrie 2000.*

segmentelor cu potențial de competitivitate ale economiei românești, ceea ce presupunea nuanțarea, selectivitatea și diferențierea politicii monetare, **banca centrală a promovat, începând cu anul 1997, o politică de orientare neo-liberală, strict monetaristă, ignorând atât situația dificilă a economiei reale, cât și opțiunile exprimate de cetățeni, în mod democratic, în noiembrie 1996.**

Chiar și opoziția politică din anul 2001 definește ca “păguboasă” politica monetară și fiscală. Recent, Theodor Stolojan, fost prim-ministru, arăta că: “Proiectul de buget pe 2002 reia politica monetară și fiscală păguboasă care aduce României pierderi de miliarde de dolari”³⁶. Când spune că “reia” politica monetară și fiscală păguboasă, în mod sigur, Theodor Stolojan are în vedere faptul ca se reia această politică de la guvernele anterioare. Important nu este de la cine reia, ci că a ajuns și domnia sa la concluzia pe care economiștii de la AGER au formulat-o în mod consecvent în toată perioada tranziției.

Pentru a scoate în evidență și mai mult gradul de decapitalizare la care s-a ajuns și consecințele blocajului, **prezentăm în anexa nr. 4 datele pe anul 2000 pentru una din cele mai mari întreprinderi românești – S.C. SIDEX Galați.**

Acest combinat a realizat o cifră de afaceri de 17.317 miliarde lei, având la dispoziție active circulante în sumă de 19.624 miliarde lei, acoperite în totalitate din surse atrase (furnizori neachitați 6.302 miliarde lei, obligații restante față de bugetul de stat, bugetul local, bugetul asigurărilor sociale de stat în sumă de 13.322 miliarde lei).

Lipsa de surse proprii și de lichidități la SIDEX Galați s-a reflectat și în rezultatul final concretizat într-un profit la activitatea de exploatare în sumă de 211 mld. lei și pierderi totale, inclusiv activități financiare și excepționale, de 7.774 mld. lei, la care au contribuit majorările și penalizările pentru întârzierea plăților la buget și alți creditori, precum și diferențele nefavorabile de curs valutar la operațiunile de import-export și la împrumuturile bancare.

Greutățile economice și situația financiară nesatisfăcătoare de la SIDEX Galați au fost determinate nu numai de lipsa fondurilor proprii și a altor surse normale pentru activitatea de producție, **dar și de insuficiența capitalului și a altor fonduri destinate finanțării** activelor corporale și necorporale (clădiri, utilaje, echipamente etc.). Dintr-un total de astfel de active însumând 18.605 mld. lei, capitalul social și diferențele din reevaluarea acestora reprezintă 9.264 mld. lei, adică cca 50%, **diferența fiind acoperită cu sume atrase** (datorii, împrumuturi etc.).

Desigur, la SIDEX Galați au fost și unele cauze subiective legate de managementul defectuos al societății, însă **principala cauză o constituie decapitalizarea gravă** de care trebuia să se îngrijească statul, respectiv proprietarul FPS, acum APAPS, care, potrivit legii, avea datoria să se ocupe de administrarea în condiții normale a activității și în primul rând de asigurarea

³⁶ *Stolojan critică politica monetară și fiscală “păguboasă” a Guvernului, “Adevărul”, nr. 3527, joi, 18 octombrie 2001.*

resurselor necesare. Aceasta a făcut ca SIDEX Galați, care valorează cca un miliard de dolari, să fie privatizat cu numai 55 milioane dolari.

Această situație se regăsește la aproape toate societățile comerciale cu capital de stat, care, în ultimii 12 ani, au suferit un profund proces de decapitalizare determinat în principal de modul de administrare, de politicile fiscale, financiare, monetare și valutare, cauze care au amplificat în permanență blocajul financiar. Guvernele anilor 1991-1992 și 1996-2000 și **conducerile Fondului Proprietății de Stat din acești ani și-au asumat o mare răspundere prin faptul că au lăsat întreprinderile cu capital de stat să se confrunte cu probleme serioase privind lipsa de surse pentru finanțare. Fondul Proprietății de Stat avea în atribuțiile sale, potrivit Legii privatizării societăților comerciale nr. 58 – capitolul III³⁷, sarcina de a sprijini procesul de privatizare, de restructurare și reabilitare a societăților comerciale în îmbunătățirea performanțelor economice ale acestora.** În realitate, tot mai multe întreprinderi au ajuns într-o situație grea din cauza lipsei fondurilor proprii și împrumutate, multe au fost vândute pe nimic, îmbogățindu-se un număr restrâns de oameni și sărăcind milioane de cetățeni. **Conducerea FPS, care a avut reprezentanți în Adunările Generale ale Acționarilor și în Consiliile de Administrație ale tuturor întreprinderilor cu capital de stat, are o mare răspundere în proasta gestionare a acestora, în desfășurarea defectuoasă a privatizării și în compromiterea procesului de reformă.**

De aceea, atunci când se fac aprecieri asupra mersului întreprinderilor, asupra rezultatelor financiare ale acestora, **simpliciter** că sunt întreprinderi care înregistrează pierderi, care nu-și achită datoriile, că au devenit găuri negre pentru economie nu este suficientă, este chiar periculoasă. Este necesar să se dea dovadă de discernământ și să se analizeze cu răspundere adevăratele cauze ale situației, pentru că numai în acest fel se pot stabili măsurile ce se impun pentru redresare.

Înainte de a prezenta consecințele blocajului financiar, se impune să examinăm un aspect mai general, dar foarte concludent, și anume **gradul de îndatorare al agenților economici ca raport dintre datoriile totale ale agenților economici și capitalurile proprii ale acestora.** Analiza în dinamică a acestui indicator scoate în evidență o accentuare a gradului de îndatorare în ultimii 5 ani, în special a sectorului mixt și privat, ca urmare a creșterii datoriilor într-un ritm mai mare decât al capitalurilor proprii. Astfel, dacă în anul 1996 raportul dintre datoriile totale și capitalurile proprii reprezenta 71%, în anul 2000 acest raport este de 199%, ceea ce arată că datoriile totale (curente și restante) sunt de două ori mai mari decât capitalurile. În sectoarele proprietății mixte și private datoriile sunt de peste trei ori mai mari³⁸, așa cum rezultă din datele cuprinse în anexa nr. 5.

³⁷ *Legea privatizării societăților comerciale nr. 58 din 19 august 1991, publicată în Monitorul oficial al României, anul III, nr. 169, din 16 august 1991.*

³⁸ *Raport privind situația economico-financiară a agenților economici pe baza bilanțurilor contabile la 31 decembrie 1996 și 2000, Ministerul Finanțelor Publice, nr. 460.960 din 10.09.2001.*

Într-o asemenea situație, agenții economici recurg la credite bancare, dar cum băncile nu acceptă să dea credite unor întreprinderi cu pierderi, cu datorii etc., atunci ele recurg la surse atrase, măbind volumul blocajului financiar.

III. Consecințele blocajului financiar

a) **Creșterea și amplificarea plăților restante au determinat, la rândul lor, în cea mai mare proporție, blocajul economic**, manifestat sub diferite forme, dintre care o menționăm pe următoarea: furnizorii de materii prime, subansamble și alte materiale nu au mai efectuat livrări acelor întreprinderi care nu plăteau. La prima vedere, acesta este un lucru normal. Cum să livreze marfă unor clienți care nu plătesc? Dar multe din aceste întreprinderi nu plăteau nu din vina lor, ci din cauza lanțului de plăți restante în care se găseau, la rândul lor, clienții acestora. Efectele în masă, incalculabile, au provocat întreruperea curentului electric, a gazelor etc., situație în care s-au găsit mii de întreprinderi. În această situație s-a accentuat declinul economic, reducerea activității de producție, ceea ce a dus la creșterea costurilor și la diminuarea eficienței, tot mai multe întreprinderi lucrând cu pierderi, ajungând în incapacitate de a-și onora obligațiile. Asemenea întreprinderi atrag în lanțul de neplăți alte întreprinderi, influențându-le negativ activitatea. Experiența arată că astfel de firme care lucrează cu pierderi, cu stocuri peste necesar sau fără desfacere a produselor atrag în lanțul neplăților, ca urmare a relațiilor de aprovizionare-desfacere, vânzare-cumpărare, alte 3-5 sau chiar 9-10 întreprinderi. Analizele făcute în decursul anilor scot în evidență faptul că, mai ales în perioada de început a formării blocajului financiar, cca 50-60% și uneori chiar mai mult din volumul plăților restante din economie este provocat de lanțul neplăților și numai o treime are la bază cauze de fond: pierderi, stocuri, debitori, gestiune proastă etc.

b) **Volumul în creștere al plăților restante** se reflectă în neîncasarea unei părți a veniturilor bugetului de stat, bugetelor locale și bugetului asigurărilor sociale de stat, ceea ce face ca, la rândul lor, aceste bugete să nu-și poată onora la timp obligațiile ce le au potrivit prevederilor legii. La finele anului 2000, bugetul statului și bugetele locale înregistrau **restanțe de încasat de peste 68.000 miliarde lei**. Asemenea restanțe, acumulate de ani de zile, care reprezintă mai mult de jumătate din totalul veniturilor bugetului de stat din anul 2000, scot în evidență anomalii existente în relațiile dintre agenții economici și buget, ca și în cele cu bugetul asigurărilor sociale de stat.

Gradul redus de încasare a sumelor datorate bugetului de agenții economici în contul impozitelor și taxelor s-a datorat degradării economice, politicilor de credite și de dobânzi ridicate, uneori aberante, precum și unei fiscalități care a împovărat întreprinderile în mod continuu în ultimii ani.

Această situație a fost determinată și de ușurința cu care s-au acordat, în decursul anilor, o serie de facilități la plata obligațiilor bugetare. Pentru prima dată

asemenea facilități s-au acordat prin Ordonanța Guvernului³⁹ nr. 28/1994. De atunci și până în prezent au fost emise peste 25 de legi, ordonanțe, hotărâri ale guvernului și ordine ale ministrului finanțelor prin care s-au acordat unor agenți economici amânări, eșalonări, reduceri sau scutiri la plata obligațiilor bugetare. În ultimii șapte ani au fost acordate pe scară largă asemenea facilități la plata unor obligații bugetare – datorii și majorări. Un loc de frunte îl ocupă agenții economici mari producători de alcool, băuturi alcoolice, tutun, importatori și comercianți. În ultimii ani acest fenomen s-a generalizat, cu consecințe grave asupra bugetelor publice. “Dacă s-ar face o analiză temeinică cu agenții economici care au beneficiat de cele mai mari facilități la plata obligațiilor bugetare în baza reglementărilor în materie, în vigoare până la 31.12.2000, **nu este exclus** să se ajungă la o concluzie îngrijorătoare, și anume că, de fiecare dată, de facilitățile acordate au beneficiat, în general, aceiași agenți economici, care, cu toate că au avut posibilități de plată, nu și-au achitat obligațiile bugetare în mod deliberat, așteptând o nouă reglementare prin care să li se anuleze majorările de întârziere, dacă achită debitele care le-au generat”⁴⁰.

Modul în care se desfășoară acțiunea de acordare de facilități scoate în evidență necesitatea modificării reglementărilor în acest domeniu prin anularea acelor dispoziții care încalcă prevederile constituționale. (De exemplu, Ordinul ministrului finanțelor nr. 1616 din 24 decembrie 1999 încalcă prevederile art. 53, 136, 138 din Constituție, care precizează că impozitele și taxele și orice alte venituri ale bugetului de stat și ale bugetului asigurărilor sociale de stat se stabilesc numai prin lege: “Acordarea unor facilități trebuie să se facă numai și numai prin lege.”⁴¹)

Din raportările agenților economici privind vărsămintele la buget ale impozitelor și taxelor datorate, rezultă că la sfârșitul fiecărui exercițiu bugetar gradul de achitare a obligațiilor fiscale este foarte scăzut (conform tabelului următor), rămânând neplătite la termen sume exorbitante, într-o proporție din ce în ce mai mare, ajungând la cca 35-40%, astfel:

Gradul de achitare a obligațiilor fiscale pe ansamblul economiei naționale⁴²

- % -

Denumirea obligațiilor fiscale	1991	1995	1998	1999 Sem. I	2000
- Impozitul pe profit	95,7	81,2	63,6	67,5	67,7
- Taxa pe valoarea adăugată	81,1	64,2	58,7	62,3	69,4
- Accize	86,1	76,8	60,3	67,8	69,9
- Impozitul pe salarii	88,9	66,5	61,6	64,7	66,7

³⁹ Ordonanța Guvernului nr. 28 din 22 iulie 1994 privind plata majorărilor de întârziere și a unor sume restante datorate statului, publicată în Monitorul oficial nr. 205 din 9 august 1994.

⁴⁰ N. Grigorie-Lăcrița, **Facilități la plata obligațiilor bugetare**, “Impozite și taxe”, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 2001.

⁴¹ *Idem*.

⁴² Raportul privind situația economico-financiară a agenților economici pe baza bilanțurilor contabile la finele fiecărui an, Ministerul Finanțelor Publice.

Această evoluție scoate în evidență că în economia românească se petrec lucruri rar întâlnite, și anume că **întregul mecanism bugetar suferă mari disfuncționalități**. Neîncasarea la timp a drepturilor bugetului afectează fluxurile financiare normale, cu implicații asupra întregii economii. Dezechilibrul bugetar are un caracter cronic, finanțarea învățământului, sănătății, culturii și armatei suferă, investițiile de la buget sunt neînsemnate. Scăderea puternică a activității economice, reducerea veniturilor și neîncasarea unei părți însemnate la bugetul statului s-au reflectat într-un deficit cvasipermanent:

Anii	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Deficitul bugetar consolidat raportat la PIB - %	1,0	3,2	-4,6	-0,4	-2,4	-2,9	-4,1	-3,9	-4,1	-4,0	-3,7

Aceste deficite nu reprezintă totul. Dacă la deficitul de la 31 decembrie 2000 se adaugă sumele angajate reprezentând consumuri ale instituțiilor publice, dar neonorate până la finele anului respectiv de bugetul de stat, bugetele locale și bugetul fondului asigurărilor de sănătate și care totalizează 10.389 mld.lei, sumă componentă a deficitului cvasifiscal reprezentând 1,3% din PIB, se ajunge la un deficit total al sectorului guvernamental fiscal și cvasifiscal de 5,0% din PIB. De fapt, **adevăratul deficit cvasifiscal depășește 15% din PIB** dacă se iau în calcul și pierderile întreprinderilor din anul 2000. De la acest nivel trebuie pornit în analizele pe care le fac autoritățile.

Pentru acoperirea deficitelor bugetare s-a practicat un sistem de atragere a surselor bănești, prin emiterea de titluri de stat cu acordarea unor dobânzi cu mult peste cele aferente creditelor acordate agenților economici, constituind o povară pentru bugetul de stat, respectiv pentru contribuabilul român. Neîncasarea a câte 4.000-5.000 de miliarde lei anual din sumele destinate asigurărilor sociale, fondului de pensii creează mari probleme în achitarea la termen a drepturilor cuvenite pensionarilor și în rezolvarea altor probleme sociale, ceea ce produce nemulțumiri și tensiuni permanente.

În legătură cu deficitul bugetar, este de reamintit că, **în concepția lui Virgil Madgearu**, unul dintre cei mai reprezentativi economiști români în domeniul finanțelor, monedei și creditului bancar în perioada interbelică, **echilibrul bugetar constituie o premisă a asigurării stabilității monetare, iar o monedă stabilă reprezintă o condiție indispensabilă menținerii echilibrului bugetar**⁴³. **“Cine spune monedă stabilă și convertibilă – susținea Virgil Madgearu în Adunarea deputaților în anul 1933 – trebuie să spună (...) în același timp și echilibru bugetar** pentru că, după cum s-a constatat, în toate fenomenele monetare din timpul și de după război, **toate bolile monetare încep la buget prin dezechilibrele bugetare** care, dacă continuă câțiva ani de-a rândul, este cert că se va ajunge și la dezechilibrul monetar, pentru că statul trebuie să recurgă la tezaurul Băncii Naționale pentru împrumuturi și în momentul acela stabilitatea monetară dispare”.

⁴³ Florea Dumitrescu, *Politica monetară, apă vie sau otravă*, “Lumea Magazin”, nr. 1/1996.

c) **Consecințe negative** majore are blocajul financiar **asupra procesului investițional din economie**. Blocajul în lanț între agenții economici a făcut ca acele societăți comerciale care au efectuat livrările de produse, conform contractelor economice, să nu poată încasa la termen valoarea produselor, să nu poată constitui efectiv fondurile de amortizare și de investiții, punând în pericol realizarea programelor de re tehnologizare, de modernizare, de construcții, inclusiv de reparații capitale. Aceste fenomene, împreună cu reducerea produsului intern brut, cu diminuarea arbitrară a creditelor bancare și a fondurilor bugetare, au dus la următoarea evoluție a volumului de investiții în economie⁴⁴:

Anii	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Volumul de investiții (anul 1989=100)	61,7	45,8	45,3	49,1	62,0	68,7	70,1	57,4	46,7	40,9	42,6

Experiența mondială, ca și cea din România arată că un rol important în procesul investițional îl au creditul bancare. Comprimarea masivă a creditelor bancare în perioada tranziției a afectat și procesul investițional.

În volumul total al creditului bancar acordat în lei pentru economie, "creditul pe termen scurt reprezenta, în 1989, 71,5%, iar cel pe termen mediu și lung 28,5%. În anul 2000, creditul pe termen scurt reprezintă 82,8%, iar cel pe termen mediu și lung numai 17,2%, în condițiile în care volumul total al creditului pentru economie a scăzut de peste zece ori în această perioadă, diminuând nu numai producția, dar și investițiile".⁴⁵

Relansarea durabilă și sănătoasă a economiei, conform Programului guvernamental, necesită examinarea și revederea politicii de credit, astfel încât acest instrument să devină un stimulent al dezvoltării și modernizării.

Referindu-se la relansarea dezvoltării economice, ca prioritate națională, în cartea sa: "Politică și economie"⁴⁶, acad. Aurel Iancu scotea în evidență că înviorarea și dezvoltarea economică durabilă "nu poate fi asigurată atât timp cât procesul investițional continuă să se mențină la un nivel extrem de modest în raport de nevoia de a restructura unitățile economice existente, de a dezvolta altele noi și de a moderniza tehnologiile și de a reînnoi produsele".

Pe baza unei ample analize a experienței mondiale, autorul ajunge la o concluzie importantă: "creșterea economică nu trebuie să se bazeze, în primul rând, pe influxurile de capital străin, ci pe efortul național rezultat din aplicarea unor politici susținute de economisire atât din partea populației, cât și din partea firmelor. Din păcate, atât inflația, cât și lipsa unei politici ferme de stimulare a economisirii și investițiilor au făcut ca rata acumulării brute de capital în toată

⁴⁴ Cartea Albă a preluării guvernării în luna decembrie 2000, p. 34-35, București, aprilie 2001.

⁴⁵ Gh. Stroe, *Evoluția creditului bancar. Structura creditului pe termen*, "Economistul", nr. 1128 din 14-15 iunie 2002.

⁴⁶ Aurel Iancu, *Politică și economie, Repere ale unui sistem economic performant*, 2000, p. 179, 244, Centrul Român de Economie Comparată și Consensuală.

perioada 1990-1998 să se păstreze la un nivel foarte scăzut”. La aceste adevăruri mai trebuie adăugat efectul dăunător al blocajului financiar, care are la bază decapitalizarea și subcreditarea, așa cum s-a arătat mai sus.

O altă sursă de finanțare a investițiilor o constituie sumele alocate de la buget pentru anumite lucrări în domeniile economic, sănătate, învățământ, cultură etc. Nealocarea la timp a sumelor necesare pentru realizarea unor obiective de investiții aprobate a dus la amplificarea blocajului financiar în economie, la imobilizarea unor fonduri uriașe, cu efecte dezastruoase din punct de vedere al eficienței economice și sociale, astfel⁴⁷:

- valoarea totală a lucrărilor în curs de execuție
la 31 decembrie 2000 era de..... 279.780 mld. lei
- cheltuieli realizate până la 31 decembrie 2000..... 24.000 mld. lei
- cheltuieli conform programului pe 2001..... 34.500 mld. lei

În situația în care, și în anii următori, s-ar aloca aceleași sume ca și în 2001, lucrările respective s-ar putea realiza într-o perioadă de 6-7 ani, iar la unele obiective durata ar putea fi chiar mai mare – anexele nr. 6 și nr. 7. Foarte mulți constructori reclamă situația în care se află majoritatea șantierelor datorită alocațiilor bugetare necorelate cu duratele de execuție contractate.

Am prezentat principalele consecințe ale blocajului financiar pentru a sublinia că situația nu mai poate continua. Trebuie luate acele măsuri care să imprime un curs pozitiv, constructiv, economiei.

IV. În împrejurări excepționale se impun măsuri de excepție

Din prezentarea celor de mai sus rezultă că, în cei 12 ani de tranziție, în economia românească, în loc să se pună permanent în valoare potențialul tehnic, material și uman existent, politicile aplicate au determinat mari pierderi de producție, pierderi uriașe de resurse materiale, umane și financiare din averea națională. Această evoluție este în contradicție cu prevederile Constituției, care, la art. 43 și 134, precizează că statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare a economiei și de protecție socială de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent. Statul trebuie să asigure protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară. Economia este blocată financiar și acest blocaj a avut și are efecte distrugătoare. **Blocajul a paralizat activitatea de producție și de investiții, a făcut să nu se realizeze programele stabilite de fiecare din guvernele acestei perioade.** În loc ca procesele de privatizare și de reformă să ducă la perfecționarea activității, să mărească eficiența și să contribuie la

⁴⁷ Notă privind alocațiile bugetare pentru investiții – ARACO, 2001.

creșterea avuției naționale și la îmbunătățirea vieții oamenilor, ele au deteriorat toate procesele economice, au determinat diminuarea veniturilor agenților economici și ale populației. Lecția Argentinei de la finele anului 2001, unde, din cauza nemulțumirilor populației ca urmare a recesiunii și a sărăciei (14 milioane de persoane trăiesc sub limita sărăciei, dintr-un total de 37 milioane de locuitori), s-a declanșat revolta populară încheiată cu un bilanț tragic, ceea ce a atras atenția întregii lumi. Analizele care se fac pe plan intern și internațional⁴⁸ scot în evidență că **la baza acestei situații au stat: aplicarea modelului FMI, incompetența guvernanților, corupția guvernului, înstrăinarea bogăției naționale.** În discursul care a însoțit ceremonia depunerii jurământului în fața Congresului de la Buenos Aires, Eduardo Duhalde și-a rostit crezul: "Angajamentul meu, începând de astăzi, este de a termina cu un model epuizat, care a aruncat în disperare marea majoritate a poporului nostru, pentru a pune bazele unui nou model, capabil să relanseze producția, munca argentinienilor și piața internă și să promoveze distribuția mai justă a bogățiilor".

Învățămintele Argentinei trebuie să atragă atenția și guvernanților români, cu atât mai mult cu cât în România rata sărăciei este de cca 50%, puterea de cumpărare a salariaților este de doar 54% față de octombrie 1990, iar a pensionarilor de 48%. Deși în anul 2001 a avut loc o revigorare a economiei (produsul intern brut a crescut cu peste 5% față de anul 2000, producția industrială a crescut cu peste 8%, iar cea agricolă cu cca 3,5% etc.), totuși aceasta nu s-a reflectat și în îmbunătățirea situației materiale a populației, care este nevoită să suporte noi creșteri de prețuri fără acoperire în veniturile câștigate. Astfel, vânzările de mărfuri către populație au rămas la același nivel cu cel din anul 2000, prețurile la transportul pe CFR s-au dublat, la energia electrică, gaze și încălzire centrală au crescut cu cca 55%, la carnea de bovine cu cca 60%, la cea de porcine cu cca 50%, iar la preparate de carne cu cca 40%. S-au acumulat atâtea dezechilibre materiale și financiare în economie și atâtea suferință la populație încât există riscul unor mari nemulțumiri și convulsii sociale necontrolabile. **Măsurile cuprinse în Programul de acțiune antiblocaj al guvernului și al Băncii Naționale a României⁴⁹ se potrivesc în cea mai mare parte unei economii cât de cât normale.** În România economia se găsește într-o situație anormală, de excepție. Astfel de măsuri pot contribui într-o anumită măsură la îmbunătățirea activității întreprinderilor, dar aceasta se poate face în mod treptat, timp în care blocajul financiar se extinde și mai mult, cu efecte nebănuite. Măsuri și formulări ca: întărirea disciplinei, consolidarea sistemului fiscal, revizuirea și punerea în aplicare a legislației referitoare la reorganizarea juridică și procedura de faliment, promovarea legii contractelor comerciale, măsuri pentru relansarea creditului bancar în economia reală, promovarea unei politici de finanțare neinflaționistă a deficitului bugetar și altele au un caracter general și nu ajută la nimic. Unele din aceste măsuri au mai fost declarate de guvernele anterioare și BNR, fără rezultatele dorite. Blocajul a continuat să crească.

⁴⁸ Carlos Gabeta, *Naufragiul modelului FMI*, "Le Monde Diplomatique", decembrie 2001; Petre Munteanu, *Argentinienii au strigat "Basta"*, "Ultima oră", nr. 814 din 15 ianuarie 2002.

⁴⁹ *Programul de acțiune antiblocaj al Guvernului și al Băncii Naționale a României – 2001.*

Nu se poate asigura derularea prin sistemul bancar a operațiunilor de încasări și plăți ale agenților economici atât timp cât aceștia sunt blocați permanent și trebuie să-și facă rost de banii pentru plata salariilor și a altor nevoi urgente, procedând la plăți directe între ei, în afara băncilor. Introducerea sistemului de cărți de credit-debit sau alte instrumente de plată întâmpină greutăți când agenții economici suferă de lipsa acută de disponibilități. Capitalizarea agenților economici nu poate avea loc în condițiile în care adevărații investitori străini își pun tot felul de întrebări cu privire la mediul economic de afaceri din România, iar sumele încasate din privatizarea unor întreprinderi primesc alte destinații în loc să fie folosite pentru investiții în modernizări, re tehnologizări și pentru recapitalizarea întreprinderilor viabile. Sunt probleme de fond care necesită măsuri și soluții radicale.

În cadrul Programului de acțiune antiblocaj, Ministerul Dezvoltării și Prognozei a elaborat proiectul legii privind unele măsuri pentru întărirea disciplinei contractuale. Acest proiect de Lege a fost examinat în mai multe rânduri în cadrul Asociației Generale a Economiștilor – AGER și al Alianței pentru Dezvoltarea Economică a României – ADER și s-a ajuns la concluzia că, în prezent, deși reglementările în domeniu nu oferă soluții suficiente și eficiente pentru prevenirea și eliminarea cazurilor de nerespectare a clauzelor contractuale și de disciplină economico-financiară, proiectul de lege nu reușește să dea răspuns la aceste probleme. **În observațiile și propunerile formulate în numele AGER la proiectul de lege**⁵⁰ s-a arătat că “marea majoritate a prevederilor dublează o serie de reglementări din Codul comercial român, precum și din alte legi, între care cele referitoare la ordinea efectuării plăților, sancțiunile pentru nerespectarea scadențelor, executarea silită, falimentul etc. Chiar dacă unele elemente sunt mai nuanțate, faptul că aceeași materie este reglementată în mai multe acte normative reprezintă o sursă de inadvertențe, de încurcături”. S-a mai precizat că, în prezent, **“dificultățile în materie de disciplină contractuală sunt în general trei:**

- lipsa unor reglementări clare și cuprinzătoare în domeniul contractelor economice;
- nerespectarea normelor legale în vigoare;
- durata prea mare a procedurilor judecătorești în astfel de spețe”.

S-a subliniat totodată **necesitatea ca toți agenții economici să respecte obligațiile contractuale**, nu numai cei cu capital majoritar de stat – așa cum greșit se prevede în proiectul de lege - întrucât în cadrul proprietății private indisciplina este tot atât de mare ca și în sectorul întreprinderilor de stat: volumul cel mai mare al plăților restante din totalul datoriilor restante din economie se regăsește în sectorul proprietății private (43,7%). La agenții economici din acest

⁵⁰ *Observații și propuneri la proiectul de lege privind unele măsuri pentru întărirea disciplinei contractuale, Asociația Generală a Economiștilor, de Ioan Erhan și Florea Dumitrescu, vicepreședinți ai AGER, “Economistul” nr. 1009, luni 17 decembrie 2001.*

sector se înregistrează cele mai mari pierderi de fonduri (43%) din totalul pierderilor pe economie.

În observațiile la proiectul de lege s-a atras atenția că **prevederea de la art. 2 al proiectului**, care stabilește “obligația pentru consiliile de administrație ale agenților economici cu capital majoritar de stat de a lua măsuri ca din fondurile proprii ale acestora, inclusiv capital social, completate cu credite bancare sau comerciale primite în condițiile legii să asigure acoperirea financiară a mijloacelor fixe și circulante existente, precum și a disponibilităților bănești necesare activității curente și de investiții”, **este nerealistă, nu se poate aplica, va rămâne doar o dorință**, atât timp cât guvernul nu va lua măsuri pentru înlăturarea decapitalizării și a comprimării grave a creditului bancar. **În finalul observațiilor și propunerilor** la proiectul de lege **s-a formulat următoarea redactare**: “Actul normativ preconizat ar trebui să conțină măsuri specifice pentru prevenirea intrării întreprinderilor în incapacitate de plată, prin recapitalizarea lor, prin normalizarea creditului bancar, pentru întărirea disciplinei contractuale comerciale, pentru simplificarea procedurilor privind recuperarea creanțelor.

Pentru a realiza cu adevărat întărirea disciplinei contractuale este necesar să se elaboreze o lege privind contractele economice care să cuprindă: obiectul, obligațiile ce revin vânzătorului și cumpărătorului și altor participanți la derularea contractelor, condițiile de livrare a mărfurilor, de executare a lor, modalitățile de plată și de garantare a plății prețului, instrumentele de plată, clauze de consolidare a prețului mai ales în condițiile inflației și ale devalorizării continue, condițiile de expediere, de transport, de asigurare, de recepție, modalitățile de control calitativ și cantitativ al mărfurilor de către cumpărător, consecințele nerespectării prevederilor contractuale, modul de soluționare a litigiilor, a reclamațiilor și altele. Actul normativ să țină seama de experiența României și de cea internațională, precum și de legislația Uniunii Europene”.

Guvernul a adus unele îmbunătățiri proiectului de lege, în special în domeniul încheierii contractelor economice, precizând mai bine clauzele contractuale pe care trebuie să le cuprindă. Proiectul a fost adoptat de parlament, devenind Legea nr. 469.⁵¹ Deși au fost înăsprite și sancțiunile pentru neachitarea la scadență a obligațiilor de către debitori, legea nu va avea efectele la care se așteaptă guvernul, atât timp cât cauzele blocajului financiar nu vor fi examinate și înlăturate. Legea tratează efectele, nu cauzele indisciplinei contractuale și financiare.

În afară de măsurile cuprinse în Programul de acțiune antiblocaj al guvernului și al Băncii Naționale a României, în luna iunie 2001, guvernul a emis Ordonanța de urgență “privind întărirea disciplinei economico-financiare și alte dispoziții cu caracter financiar”⁵².

⁵¹ *Legea privind unele măsuri pentru întărirea disciplinei contractuale nr. 469 din 9 iulie 2002, publicată în Monitorul oficial al României nr. 529 din 19 iulie 2002.*

⁵² *Ordonanța de urgență privind întărirea disciplinei economico-financiare și alte dispoziții cu caracter financiar – iunie 2001.*

Prin această ordonanță s-a stabilit obligația regiilor autonome, societăților și companiilor naționale și societăților comerciale la care statul sau o unitate administrativ-teritorială este acționar majoritar de a elabora programe de reducere a plăților restante către bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetele locale, bugetele fondurilor speciale și alți creditori, în care să se prevadă limite maxime ale creanțelor și plăților restante, s-au prevăzut măsuri de stimulare a conducătorilor unităților economice respective și sancțiuni pentru îndeplinirea, respectiv nerealizarea criteriilor de performanță (reducerea plăților restante, a pierderilor etc.).

Întrucât realizarea obiectivelor prevăzute în programele elaborate nu depinde numai de conducătorii întreprinderilor în cauză, ci de o serie de factori care constituie cauze ale blocajului financiar menționate mai sus, rezultatele acestei acțiuni vor fi departe de așteptările autorităților, plățile restante și pierderile vor urma aceeași tendință de creștere ca și în anii trecuți.

În cadrul Alianței pentru Dezvoltarea Economică a României au fost elaborate și analizate în secretariat și în plenul ADER, în mai multe rânduri, în anii 1999-2001, unele măsuri pentru oprirea declinului și relansarea activității economice, care au fost prezentate factorilor puterii⁵³. Puține din aceste măsuri se regăsesc în programele guvernului, ceea ce explică menținerea stării grele din economie.

Având în vedere gravitatea evoluțiilor din economie și pericolele ce se conturează pentru viitorul țării, **se impune de urgență ca guvernul și apoi parlamentul să stabilească măsurile de luat pentru punerea în valoare a potențialului existent, tehnic, material, financiar și uman, al redresării și dezvoltării economiei.** O astfel de acțiune trebuie să reprezinte prioritatea priorităților. Orice întârziere nu face decât să adâncească criza și sărăcia și să amâne îndeplinirea condițiilor ce se cer pentru aderarea României la Uniunea Europeană.

În formularea soluțiilor s-ar putea avea în vedere următoarele **măsuri de excepție**:

1. Prima acțiune ar trebui să se refere la **reanalizarea și renegocierea unor prevederi ale Acordului încheiat cu FMI**, care sunt generatoare de blocaje economice, financiare și de inflație, ca de exemplu: limitarea prin plafoane trimestriale a împrumuturilor bancare către întreprinderile de stat, limitarea împrumuturilor acordate de Banca Comercială Română, ajustarea prețurilor la electricitate, energie termică și gaze naturale, unde se prevăd creșteri lunare insuportabile în tot cursul anului 2002, eliminarea scutirilor de TVA și de taxe vamale pentru materiile prime importate de întreprinderile mici și mijlocii, reducerea substanțială a numărului scutirilor și articolelor pentru care se aplică cota zero de TVA și eliminarea legăturii automate dintre scutirea de taxe vamale

⁵³ *Obiective, direcții de acțiune și măsuri de urgență pentru oprirea declinului și relansarea activității economice, Alianța pentru Dezvoltarea Economică a României, iunie 2000.*

și scutirea de TVA, interdicția de folosire de către APAPS a resurselor din privatizare pentru recapitalizarea întreprinderilor sau depozit colateral pentru împrumuturile bancare, anularea facilităților fiscale prevăzute de Legea nr. 133/1999 și altele. Situația din economie justifică pe deplin poziția premierului Adrian Năstase: "Nu am încheiat cu FMI un acord bătut în cuie."

Într-o economie cu întreprinderi grav decapitalizate și unde creditul bancar reprezintă numai cca 10% ca raport din PIB, limitarea posibilităților de creditare, anularea unor facilități financiare și fiscale și alte restricții nu sunt de natură să creeze un climat normal de afaceri. Întreprinderile românești au nevoie de stimulente, de capital, nu de constrângeri blocante.

În același context este necesar **să se rediscute cu FMI și Comisia Economică a UE cauzele limitării deficitului bugetar la 3% pentru 2002**. Având în vedere nevoile de dezvoltare pentru realizarea unui program susținut de investiții până la aderare, să se poată conveni în condițiile unei creșteri anuale a produsului intern brut cu 4-5%, un deficit de 4-5%, reducându-se treptat în următorii 3-4 ani până la 3%. **Unele din țările membre UE au avut până la intrarea în această organizație deficite bugetare mari: Italia între -13,6% în 1985 și -11,3% în 1989; Grecia între -14,0% în 1985 și -17,6% în 1989; Olanda între -5,0% în 1986 și -3,9% în 1989; Portugalia între -10% în 1985 și -5,3% în 1989. Treptat au redus aceste deficite.**

2. În anii care urmează, să se asigure **un program coerent și realist de creștere economică, cu asigurarea proporțiilor și corelațiilor necesare. Acest program să aibă la bază fundamentări rezultate din proiectele unităților reprezentative** din fiecare ramură. Ritmurile de creștere să rezulte din programele de utilizare a capacităților de producție disponibile pentru produsele cerute de piața internă și de cea externă și a resurselor de muncă, din proiectele de investiții concretizate pe surse de finanțare, din programele privind necesarul de aprovizionare cu combustibil și materii prime de bază, susținute prin politicile guvernamentale, asigurându-se echilibrele financiare, monetare și valutare.

Un asemenea **program** să cuprindă clar toate ramurile economiei și în primul rând **obiectivele și direcțiile evoluției industriei românești**, ținând seama de faptul că în Strategia dezvoltării durabile a României prezentată de guvern la Bruxelles nu este cuprinsă această ramură, iar documentul aprobat de guvern în 2001 "Politica industrială a României" și recomandările Comisiei Europene cuprinse în Raportul periodic pe anul 2001⁵⁴ nu definesc dimensiunile, perspectiva și eforturile privind dezvoltarea acestei ramuri. În elaborarea programului, România să se bazeze pe experiența țărilor UE, care, toate, au acordat o atenție majoră politicilor industriale în ultimii 40-50 de ani și au continuat chiar după intrarea în UE.

3. **În scopul întreruperii evoluțiilor și tendințelor negative contraproductive și al imprimării dezvoltării economiei cu caracter durabil, se impune**

⁵⁴ Raportul periodic pe anul 2001 al Comisiei Europene asupra progreselor României în procesul de aderare.

regândirea conținutului politicilor economice, fiscale, financiare, monetare și valutare pentru ca acestea să stimuleze inițiativa și activitatea agenților economici, **dezvoltarea capitalului autohton și atragerea unui volum substanțial, sporit, de investiții străine**, asigurându-se astfel premisele pentru creșterea competitivității economiei românești, apropierea în pas accelerat de criteriile pentru admiterea în Uniunea Europeană, concomitent cu ridicarea standardului de viață al cetățenilor în condițiile consolidării democrației și statului de drept⁵⁵.

4. Pentru **stoparea procesului de decapitalizare** și pentru **recapitalizarea întreprinderilor** sunt necesare următoarele măsuri:

- a) să se revadă politica fiscală pentru **a nu se mai impozita, până la lichidarea blocajului, veniturile nerealizate** de întreprinderi din facturile neîncasate, dobânzile nerealizate, taxa pe valoarea adăugată să se preia la buget la încasarea facturilor, și nu la livrarea produselor, până la normalizarea fluxurilor bănești în economie;
- b) **să nu se mai impoziteze profiturile aferente dobânzilor bancare, încasate** de agenții economici, dobânzi care sunt dimensionate să acopere inflația. Cu alte cuvinte, **să se elimine impozitul pe inflație** care duce la decapitalizare;
- c) întreprinderile bune, viabile, să fie dotate cu strictul necesar de capital circulant din fondurile de privatizare și alte surse și să fie ajutate să-și rezolve problema pierderilor care le grevează situația, iar pentru viitor să se aplice o politică fiscală proactivă, diferențiată pe sectoare și ramuri prioritare, care să permită autofinanțarea lor pentru producție, investiții și export;
- d) **amânările, eșalonările și anulările de impozite și taxe restante** față de bugetele publice să fie o excepție, și nu regulă, și să fie aplicate ca o politică prin lege, și nu clientelar sau numai pentru societățile comerciale care se privatizează (ex.: SIDEX Galați, Tutunul, Banca Agricolă etc.) și, în primul rând, pentru unități productive viabile, nu pentru întreprinderi falimentare, care, de regulă, nu respectă disciplina financiară, unități audio-vizuale⁵⁶;
- e) până la intrarea României în UE, în bugetul de stat **să se prevadă fonduri pentru finanțarea investițiilor în sectoarele productive, eficiente**, chiar prin majorarea deficitului bugetar, așa cum s-a arătat mai sus.

⁵⁵ Cartea Albă a preluării guvernării în luna decembrie 2000.

⁵⁶ Atrage atenția faptul că în Planul de acțiune pe anii 2002 și 2003 al Programului de guvernare, la capitolul "Restructurarea operațională – creșterea eficienței activității industriale" se prevăd măsuri de "compensare atipice, anulări de obligații fiscale, reeșalonarea plăților restante către buget" abia în trim. IV.2003. Cum să se mai creeze o economie de piață funcțională când măsurile de lichidare a blocajului se iau peste doi ani?

5. **Dimensionarea fiscalității** (incluzând toate impozitele și toate taxele și contribuțiile obligatorii, inclusiv cele pentru asigurări sociale, șomaj etc.) să se facă **la un nivel care să permită dezvoltarea și capitalizarea întreprinderilor și a afacerilor în România, menținerea competitivității** atât la atragerea de capital și de investitori români și străini, cât și la ieșirea produselor și serviciilor românești pe piața concurențială, internă și externă.

Nivelul global de fiscalitate ar trebui să scadă sensibil față de cel actual, resursele necesare bugetului urmând să se obțină prin creșterea producției de bunuri și servicii (a masei impozabile), prin reducerea economiei subterane în favoarea celei legale și prin creșterea generală a viabilității și a profitabilității activității microeconomice.

6. **Asigurarea concentrării majorității surselor (veniturilor) publice** în bugetul de stat, prin **desființarea într-un termen cât mai scurt** (un an) a fondurilor cu afecțatie specială. Aceasta va permite o gestiune cât mai eficientă a resurselor și controlul parlamentului asupra cheltuirii banului public.

Pe ansamblul economiei, **fondurile cu afecțatie specială administrate prin bugetele anexe** la bugetul de stat au crescut an de an, de la 2,3 mii de miliarde în 1995, la 18,9 mii de miliarde în 1999 și la peste 40 mii de miliarde în 2000. Sumele acumulate în aceste fonduri depășesc deficitul bugetar anual.

La fiecare sfârșit de an rămân în aceste fonduri excedente de 6-7 mii de miliarde. Ce se poate spune despre această anomalie, când aproape **toate fondurile speciale au excedent, iar bugetul statului are deficite mari**. Nimic altceva decât o interpretare greșită a problemelor privind administrarea finanțelor publice. Curtea de Conturi a României a constatat grave abateri în folosirea acestor fonduri speciale.

Nu este normal ca bugetul statului pe anul 2001 să se încheie cu un deficit de 35.803 miliarde lei, iar fondul pentru dezvoltarea drumurilor publice să aibă un excedent de 1.852 miliarde lei, cel pentru dezvoltarea sistemului energetic un excedent de 692 miliarde lei, iar fondul de asigurări sociale de sănătate un excedent de 3.747 miliarde lei și exemplele pot continua. Cuprinderea în bugetul de stat pe anul 2003 a veniturilor și cheltuielilor fondurilor pentru dezvoltarea sistemului energetic și pentru dezvoltarea drumurilor publice reprezintă un pas înainte, dar insuficient. Faptul că aceste fonduri cuprinse în buget au rămas cu destinație specială pentru aceleași domenii pentru care s-au folosit până în prezent constituie o situație anormală. În condițiile când economia are o serie de priorități și cerințe urgente, asemenea fonduri speciale trebuie desființate. O parte din sursele ce constituie azi asemenea fonduri să completeze veniturile bugetului și să primească destinație după prioritățile guvernului, să intre în regimul de utilizare al resurselor bugetului de control etc.

7. **Revizuirea politicii de utilizare a creditelor externe** cu destinație, **acordându-se prioritate obiectivelor productive**: fabrici, combinate industriale pentru modernizare, rețehnologizare etc.

În această privință ar trebui **să se revadă politica de garantare a creditelor de către stat**, pentru a se evita suportarea din bugetul statului a creditelor și dobânzilor, în locul agenților economici care beneficiază de astfel de garanții.

8. Regândirea fundamentală a politicilor monetare și de credit.

Dimensionarea masei monetare și a creditelor neguvernamentale – pentru activitatea economică – pe criterii științifice, în concordanță cu necesitățile reale:

- a) **întoarcerea la o creditare normală** înseamnă că, de la nivelul actual de cca 3 miliarde de dolari SUA în echivalent, să se revină treptat la un nivel de 25-30 miliarde dolari;
- b) în cadrul acestui volum, **ponderea creditelor pentru investiții să revină la o proporție normală** (20-30% din totalul creditului neguvernamental). Băncile, indiferent de ce capital au – de stat, privat, românesc sau străin -, prin politicile autorității monetare, să investească în mod preponderent în economia reală (nu mai puțin de 70%);
- c) **creditul din resurse interne pentru finanțarea deficitului bugetar și a datoriei publice să fie restrâns, limitat;**
- d) **să se elimine politica rezervelor obligatorii** pentru băncile comerciale până la desființarea lor totală, așa cum se procedează în multe țări dezvoltate.

9. În termenul cel mai scurt posibil **să se renunțe de către autoritatea monetară și guvern la utilizarea inflației ca principal instrument pentru reglarea proporțiilor din economie**. Până la aderarea României la Uniunea Europeană, să se treacă la **aplicarea unor politici de prețuri și de control al prețurilor care să permită combaterea prețurilor de monopol, speculative, generalizate** în perioada de tranziție, și utilizarea unor prețuri fundamentate economic, conținând rentabilități raționale, așa cum probează experiența țărilor europene cu economie de piață.

10. Să se evite cu desăvârșire folosirea fondurilor realizate din privatizare în alte scopuri decât finanțarea activității productive din economie. **Guvernul să reexamineze procesul de privatizare-restructurare** pe bază de analize temeinice de la caz la caz, fără idei sau reguli rigide sau preconcepute. De exemplu, se apreciază că teza “întâi privatizare, apoi restructurare” a avut efecte dăunătoare, justificând pasivitate, conservatorism și lipsa de responsabilitate managerială, degradarea tehnologică și economico-financiară a întreprinderilor. De asemenea, opinăm să se includă în criteriile de privatizare unele punctaje de favorizare a capitalului autohton.

11. În situația actuală de blocaj generalizat, compensarea obligațiilor, a plăților dintre furnizori și cumpărători, între debitori și creditori, privind livrări de mărfuri și prestări de servicii, **nu trebuie exclusă ca metodă de lichidare a lanțului de neplăți în economie**. Dimpotrivă, **statul și autoritatea monetară**

trebuie să inițieze, să susțină și să controleze asemenea operațiuni. Astfel de operațiuni prezintă avantajul că, prin efectuarea lor, elimină lanțul de neplăți (care cuprinde 3-5 până la 10 verigi) și localizează lipsa de resurse la întreprinderile unde se află cauzele de fond primare ale neplăților.⁵⁷

Operațiunile de compensare nu se pot organiza fără un credit de compensare acordat de stat prin autoritatea monetară, care prezintă un risc deosebit. Un astfel de credit să se dea din resursele de privatizare, din încasările activelor bancare realizate de AVAB, din surse ale Băncii Naționale a României și de la buget. Pentru ca acest credit să fie cât mai eficient, ar trebui să fie acordat pe o perioadă ceva mai lungă, în care unitățile implicate să poată aplica programe economice pentru eliminarea cauzelor de fond ale dificultăților financiare. Pentru anumite unități cu perspectivă de dezvoltare ar trebui să se aibă în vedere măsuri de anulare a unora din aceste credite sau de reeșalonare a unei părți pe termen mediu și lung cu dobânzi minime sau simbolice.

Desigur, acestea **trebuie aplicate ca politici (nu clientelar), în baza unei legi speciale** care să dea soluții atât pentru întreprinderile cu capital de stat, cât și pentru cele cu capital privat. La elaborarea proiectului de lege să fie consultate patronatele și celelalte componente ale societății civile. Nu excludem posibilitatea ca asemenea operațiuni să se facă periodic până la aderarea la Uniunea Europeană. Numai în urma unei deblocări financiare se poate face o selectare a întreprinderilor viabile profitabile de cele neviabile.

12. Una din primele măsuri care ar trebui luate neîntârziat este ca bugetul statului, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetele locale și bugetele fondurilor sociale să aloce fondurile necesare pentru achitarea obligațiilor restante pe care le au instituțiile publice față de diferiți furnizori de bunuri și servicii din economie, care se ridică în prezent la cca 30.000 miliarde lei. O asemenea măsură ar duce la reducerea blocajului în lanț cu 80.000-100.000 miliarde lei.⁵⁸

*

Încercările guvernului de a acționa cu măsuri izolate, parțiale, pentru diminuarea blocajului financiar nu pot da rezolvări de fond la acest fenomen nociv. **De aceea, se impun măsuri excepționale.** Cuvintele deputatului Aurelian Benteiu, raportor la Legea pentru lichidarea datoriilor rurale și urbane din 31 martie 1934, sunt deosebit de actuale: "Măsurile luate alcătuiesc, desigur, grave

⁵⁷ În Planul de acțiune pe anii 2002 și 2003 al Programului de guvernare al PSD este prevăzută extinderea sistemului de compensare a datoriilor la toți operatorii economici, prin includerea în sistem a datoriilor către bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale și bugetele locale, în scopul reducerii blocajului financiar.

⁵⁸ Este cu totul nepotrivit ca în Planul de acțiune pe anii 2002 și 2003 al Programului de guvernare să se prevadă, la capitolul "Politica industrială", că "alocarea de subvenții transparente de la buget în vederea onorării datoriilor restante acumulate față de utilități de către clienții din categoriile sociale defavorizate" se va face numai în decembrie 2002!

derogări de la principiile dreptului comun. Ele sunt măsuri excepționale, dar inevitabile. Întreaga istorie ne arată că în împrejurări excepționale s-au luat măsuri de excepție. De câte ori faptele, prin presiunea lor, au spart zăgazurile dreptului comun, de atâtea ori s-a legiferat excepțional”. În România de azi situația financiară este mult mai gravă decât în anul 1934, faptele au spart de mult zăgazurile dreptului comun, iar climatul de afaceri este deosebit de nociv. Iată de ce guvernul și Banca Națională a României au datoria să înlătore haosul din economie și să creeze condițiile unei dezvoltări sănătoase și eficiente, capabile să facă față pe termen mediu concurenței și forțelor pieței din cadrul Uniunii Europene.

Anexa nr. 1

**LISTA PRIMILOR 100 DE AGENȚI ECONOMICI
care au cele mai mari plăți restante la finele anului 2000**

- mii lei -

Nr. crt.	PP	Județ	Cod fiscal	Denumire agent economic	Plăți restante - total -
A	B	C	D	E	1
1	26	Galați	1639739	COMBINATUL SIDERURGIC SIDEX S.A.	24.488.939.384
2	24	Dolj	6488696	S.C. DAEWOO AUTOMOBILE ROMANIA S.A.	21.670.754.324
3	12	București	13293638	SOCIETATEA COMERCIALĂ DE PRODUCERE A ENERGIEI ELECTRICE	14.464.323.302
4	12	București	13267221	SOCIETATEA COMERCIALĂ DE DISTRIBUȚIE ȘI FURNIZARE	7.758.470.874
5	14	Gorj	9994965	COMPANIA NAȚIONALĂ A LIGNITULUI OLTENIA S.A.	7.275.780.695
6	14	Hunedoara	2135187	COMPANIA NAȚIONALĂ A HUILEI S.A.	7.145.585.162
7	27	Bacău	958772	RAFO S.A.	3.481.733.514
8	14	București	1590082	SOCIETATEA NAȚIONALĂ A PETROLULUI PETROM BUCUREȘTI	2.589.344.144
9	11	București	472577	SNCFR R.A.	2.584.113.128
10	12	București	13093222	SOCIETATEA COMERCIALĂ DE DISTRIBUȚIE A GAZELOR NATURALE	2.184.876.772
11	14	București	472585	SOCIETATEA NAȚIONALĂ TUTUNUL ROMÂNESC S.A.	2.182.252.429
12	12	Timiș	1826915	COMTIM	2.156.144.084
13	34	Constanța	1860712	PETROMIDIA S.A.	2.113.557.238
14	12	Mureș	10976687	SOCIETATEA DE DISTRIBUȚIE A GAZELOR NATURALE DISTRIGAZ-NORD	1.770.388.510
15	12	Călărași	1916090	SIDERCA S.A.	1.604.820.220
16	12	Sibiu	13068733	SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE TRANSPORT GAZE NATURALE TR	1.579.115.224
17	27	Hunedoara	2126855	SIDERURGICA S.A.	1.518.807.241
18	14	Prahova	9993340	S.C. SOCIETATEA NAȚIONALĂ A CĂRBUNELUI S.A.	1.487.547.311
19	14	București	10874881	SOCIETATEA NAȚIONALĂ "NUCLEARELECTRICA" S.A.	1.471.287.831
20	34	Bacău	965796	RAFINĂRIA DĂRMĂNEȘTI S.A.	1.453.600.121
21	12	București	13267213	SOCIETATEA COMERCIALĂ DE PRODUCERE A ENERGIEI ELECTRICE	1.434.094.766
22	14	București	11054529	COMPANIA NAȚIONALĂ DE CĂI FERATE "CFR" S.A.	1.408.558.678
23	12	Sibiu	13068717	SOC. COM. DE EXPLORARE PROD. ȘI ÎNMAG. SUBTER. A GAZELOR	1.402.708.006
24	27	Brașov	1109465	TRACTORUL UTB S.A.	1.373.187.234
25	34	București	9010105	MOBIL ROM S.A.	1.197.187.616
26	23	Teleorman	1387500	TURNU S.A.	1.049.657.871
27	27	Brașov	1107049	ROMAN S.A.	972.619.239
28	12	Hunedoara	11669346	FILIALA DE EXTRACȚIE ȘI PRELUCRARE A MINEREURILOR	947.943.381
29	35	București	4747298	AMEROM TELEVISION S.R.L.	943.274.725
30	27	Constanța	1891522	NAVROM	927.989.357

Nr. crt.	PP	Județ	Cod fiscal	Denumire agent economic	Plăți restante - total -
A	B	C	D	E	1
31	14	Ilfov	477647	COMPANIA NAȚIONALĂ DE TRANSPORTURI AERIENE – TAROM	890.275.800
32	27	Vâlcea	1467188	S.C. UZINELE SODICE GOVORA S.A.	880.503.491
33	22	București	380430	KVAERNER IMGB S.A.	869.937.230
34	23	Neamț	2041104	"AZOCHIM" S.A.	820.418.114
35	27	Vâlcea	1475261	S.C. OLTCHIM S.A.	805.564.739
36	34	Prahova	1346828	S.C. RAFINĂRIA ASTRA ROMÂNĂ S.A.	784.655.775
37	34	Olt	1510210	ARTROM S.A.	779.380.863
38	27	Dâmbovița	913720	COST S.A. TÂRGOVIȘTE	756.479.159
39	34	București	7837921	MEDIA PRO INTERNATIONAL S.A.	718.657.136
40	11	Mehedinți	10882752	REGIA AUTONOMĂ PT. ACTIVITĂȚI NUCLEARE DR. TR. SEVERIN	701.650.557
41	14	Maramureș	10349521	COMPANIA NAȚIONALĂ A METALELOR PREȚIOASE ȘI NEFEROASE	695.099.766
42	11	București	361218	RADET – REGIA AUTONOMĂ DE DISTRIBUȚIE A ENERGIEI	688.881.000
43	27	Constanța	1861211	C.N.M. ROMLINE S.A.	597.385.007
44	35	București	7210743	EURO TRADING CHEMICALS S.R.L.	585.768.452
45	12	București	339474	FAUR S.A.	585.594.468
46	24	Prahova	1350659	S.C. PETROTEL LUKOIL S.A.	574.673.389
47	34	București	1564253	METANEF S.A.	572.726.217
48	12	Vâlcea	10102377	S.C. CET GOVORA S.A.	569.543.470
49	26	Bacău	948019	LETEA S.A.	539.095.724
50	27	Neamț	2057240	"PETROTUB" S.A.	533.136.247
51	27	Brașov	1132930	I.A.R. S.A.	519.573.622
52	14	București	11054537	SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE TRANSPORT FEROVIAR DE MĂRFURI	514.317.092
53	27	Caraș-Severin	1056654	U.C.M. REȘIȚA S.A.	512.987.285
54	35	București	6711045	AMPLITECNA ROMANIA S.R.L.	482.311.914
55	27	Cluj	199710	"INDUSTRIA SÂRMEI" S.A.	482.167.341
56	34	București	1596727	ELVILA INTERNATIONAL S.A.	467.187.952
57	14	București	13554423	COMPANIA NAȚIONALĂ ROMARM S.A.	426.999.013
58	23	Tulcea	2360405	B.B.G. ALUM S.A.	426.860.296
59	34	București	3823400	S.C. TOFAN GRUP S.A.	425.305.882
60	12	București	324775	REPUBLICA S.A.	422.927.691
61	27	Brașov	12430842	TURFOR-UTB S.A.	417.468.713
62	27	Bacău	958420	CAROM S.A.	412.487.595
63	35	București	1594319	SOCIETATEA COMPANIILOR HOTELIERE GRAND S.R.L.	408.486.236
64	22	Bihor	65484	S.C. ZAHĂRUL ORADEA S.A.	406.476.856
65	27	Brașov	1116683	NITRAMONIA S.A.	405.268.063
66	34	Caraș-Severin	6438507	ROMÂNNO-ITALIANĂ GAVAZZI STEEL S.A.	399.615.625
67	35	Bihor	75704	S.C. CIBELA GROUP S.R.L.	393.655.778
68	34	București	1570794	EAST EUROP TRADING S.A.	391.907.413
69	12	Alba	1769224	CUGIR S.A.	387.976.842
70	14	București	11054545	SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE TRANSPORT FEROVIAR DE CĂLĂTORI	382.143.543
71	35	București	7210425	EURO HOUSE 2000 S.R.L.	372.127.288
72	34	Bacău	949987	BERE LICHIOR MĂRGINENI S.A.	348.456.864
73	34	București	6299301	RA MEDICAL INDUSTRIES S.A.	346.131.783

Nr. crt.	PP	Județ	Cod fiscal	Denumire agent economic	Plăți restante - total -
A	B	C	D	E	1
74	12	Caraș-Severin	12537165	MINIERA BANAT S.A.	340.224.084
75	11	București	1590155	ADMINISTRAȚIA NAȚIONALĂ A DRUMURILOR R.A.	337.896.263
76	24	București	3270904	COMUNICAȚII NAȚIONALE MOBILE S.A.	336.999.489
77	34	Ialomița	9982359	S.C. SUINPROD S.A. – CĂZĂNEȘTI	336.978.438
78	34	București	1556820	HIDROCONSTRUCȚIA S.A.	336.784.870
79	34	Vrancea	1419695	"INPRELG" S.A.	332.097.245
80	34	Giurgiu	8847494	METERRA S.A.	328.817.626
81	24	Constanța	911.5330	DAEWOO – MANGALIA HEAVY INDUSTRIES S.A.	324.278.146
82	34	București	7665834	DAC AIR S.A.	321.003.876
83	27	Hunedoara	2141936	SIDERMET S.A. CĂLAN	319.717.720
84	34	București	437278	CONFEX INTERNATIONAL S.A.	318.152.439
85	27	Constanța	2410228	VIE VIN MURFATLAR	317.382.070
86	34	Iași	1956206	MOLDOVA TRICOTAJE	317.195.063
87	14	București	11751186	COMPANIA NAȚIONALĂ APELE ROMÂNE S.A.	316.066.856
88	27	Olt	5592027	SUINPROD CARACAL	311.582.794
89	22	Ialomița	2090948	CRISTAL S.A.	311.190.698
90	27	Alba	1770253	UPSOM	303.422.337
91	27	Argeș	9813287	MECANICA DACIA S.A.	299.751.355
92	34	București	7210018	ROFRAN S.A.	298.130.007
93	34	Bihor	2591850	S.C. PETROLSUB S.A.	296.467.562
94	27	Hunedoara	10380977	MINAG VAL S.A.	294.545.732
95	27	Tulcea	2360154	FEROM S.A. TULCEA	293.700.282
96	34	București	3209410	ROYAL TEAM S.A.	291.688.410
97	34	Tulcea	2369455	PLASTEX S.A.	277.571.862
98	34	București	1014	PIPERA S.A.	277.213.796
99	34	București	5107564	S.AN.CA.IMPEX S.A.	276.554.146
100	27	Suceava	713730	"FAMOS" S.A. SUCEAVA	271.418.846
TOTAL GENERAL					154.727.761.685

Anexa nr. 2

SITUAȚIA RATEI PROFITULUI (+) SAU A PIERDERII (-) PE TOTAL
ECONOMIE ȘI PE FORME DE PROPRIETATE

- % -

Indicatori	Total economie națională		din care:					
			Propr. de stat		Propr. mixtă		Propr. privată	
	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000
Rata generală a profitului Rezultat net/Chelt. totale x 100	-2,51	-1,38	-2,30	-4,71	-12,08	-10,59	0,54	1,03
Rata profitului la venituri Rezultat net/Venit total x 100	-2,54	-1,38	-2,32	-4,87	-13,60	-11,73	0,53	1,01
Rata profitului la cifra de afaceri Rezultat net/Cifra afaceri x 100	-2,87	-1,55	-2,85	-5,80	-16,81	-14,34	0,58	1,11

Anexa nr. 3

**CAUZE ALE DECAPITALIZĂRII ȘI SUBCREDITĂRII
întreprinderilor în anii 1991 și 1992, unele măsuri luate
pentru reducerea blocajului financiar cu efecte de scurtă durată**

La multe unități economice cu capital de stat, **lipsa resurselor financiare a fost agravată de măsura luată** prin Hotărârile Guvernului nr. 256/1991 și nr. 447/1991, prin care s-a stabilit **ca sumele rezultate ca influențe favorabile din reevaluarea stocurilor de materii prime, materiale, semifabricate, produse finite etc. să fie folosite pentru acoperirea pierderilor** înregistrate în anii 1989 și 1990 și a diferențelor nefavorabile din export, precum și pentru constituirea unor fonduri (fondul extrabugetar la dispoziția Ministerului Finanțelor și alte fonduri). Normal era ca asemenea sume, care au rezultat în urma liberalizării prețurilor, respectiv a creșterii lor în anii 1990 și 1991, acțiune în urma căreia prețul unei tone de materie primă sau al unui produs a crescut de 4-5 ori sau chiar mai mult, **să rămână la dispoziția agenților economici pentru asigurarea continuității plăților pentru aprovizionarea tehnico-materială, a producției și desfacerii produselor.**

Măsura a fost repetată în anul 1992. Astfel, printr-o altă hotărâre a guvernului⁵⁹ s-a stabilit că în anul 1992 se constituie, ca anexă la bugetul de stat, fondul extrabugetar pentru acoperirea diferențelor de curs nefavorabile, înregistrate la operațiunile de import de bunuri și servicii realizate în anul 1991. Veniturile se constituie din resursele provenite din reevaluarea unor active ale Băncii Naționale a României, precum și **prin prelevarea de la agenții economici cu capital de stat a cotei de 50 la sută din diferențele favorabile înregistrate, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 26/1992, din reevaluarea activelor și pasivelor în valută și a stocurilor de materii prime, materiale, produse, semifabricate, producție neterminată și mărfuri. Și de această dată, agenții economici au fost lipsiți de unele sume ce trebuia să rămână la dispoziția lor** (cele care proveneau din reevaluarea stocurilor) pentru finanțarea stocurilor de valori materiale la noile prețuri, ceea ce a agravat și mai mult blocajul financiar în 1992.

O altă măsură restrictivă în mecanismul de finanțare-credite, care a determinat în anul 1991 o gravă lipsă de mijloace financiare pentru desfășurarea activității economice, a constat în insuficiența plafoanelor de credite stabilite de Banca Națională a României pentru băncile comerciale. În condițiile în care valoarea stocurilor de materii prime, materiale, producție neterminată și produse finite a crescut în urma liberalizării prețurilor de 2-3 ori,

⁵⁹ Hotărârea Guvernului nr. 329/15 iunie 1992 cu privire la destinațiile diferenței favorabile rezultate din reevaluarea activelor și pasivelor în valută și a stocurilor de valori materiale, efectuată în baza Hotărârii Guvernului nr. 26/22 ianuarie 1992, publicată în Monitorul Oficial al României, anul IV, nr. 170, marți, 21 iulie 1992.

ceea ce ar fi reclamat un necesar în plus de credite, ținând seama de faptul că cea mai mare parte a stocurilor de valori materiale din unitățile economice sunt finanțate prin credite, **volumul masei monetare a fost prevăzut**, în Acordul încheiat în luna februarie 1991 cu Fondul Monetar Internațional, **să crească în anul 1991 numai cu 15 la sută**. În acest fel fiind limitate în mod arbitrar creditele acordate de bănci, s-a ajuns la o subcreditare cronică a nevoilor agenților economici, ceea ce a amplificat rapid blocajul financiar din economie, cu consecințe deosebit de grave.

Banca Națională a României și băncile comerciale au întreprins mai multe acțiuni pentru reducerea blocajului financiar. Au organizat în perioada mai-iunie 1991 **o acțiune de compensare selectivă a plăților restante**, dar volumul plăților restante a continuat să crească pentru că nu au fost înlăturate cauzele de fond: declinul economic, decapitalizarea, inflația mare etc. În lunile august-septembrie 1991 au organizat **o altă operațiune de deblocare** a plăților restante, acțiune **care nici ea, având un caracter limitat, nu a dus la rezultatele scontate**, blocajul financiar crescând continuu.

Creșterea galopantă a blocajului financiar afecta procesele de organizare și desfășurare a producției, precum și plata salariilor, făcea imposibilă încasarea la bugetul statului a sumelor cuvenite acestuia din impozite și taxe pentru producția livrată dar neîncasată, ceea ce a dus la mărirea artificială a deficitului bugetar. Totodată, făcea să crească nemulțumirea în rândul salariaților, să se reducă activitatea economică și să scadă productivitatea muncii, să crească forțat șomajul.

Pentru ieșirea din această situație, **prin Legea nr. 80/1991, s-a aprobat compensarea totală a plăților restante din economie**, acțiune care a început la finele lunii decembrie și a continuat în lunile ianuarie și februarie 1992.

Prin acțiunea de compensare s-au creat condiții care să permită stabilirea măsurilor pentru înlăturarea cauzelor la acei agenți economici care înregistrează pierderi, acumulează stocuri nevandabile, mergând până la declararea lor ca insolvăbili, în stare de faliment.

Evitarea unui nou blocaj financiar necesita acțiuni responsabile pentru intensificarea muncii și a producției în fiecare unitate economică, pentru derularea unei circulații normale a proceselor economice și financiare.

Cu toate că au fost stabilite astfel de măsuri, faptul că declinul economic s-a agravat și mai mult, că accesul la credite bancare a fost tot mai limitat din cauza dobânzilor mari și a blocajului financiar, că unele unități economice au continuat să desfășoare o activitate ineficientă a continuat să erodeze capitalurile și sursele proprii ale întreprinderilor; și din alte cauze obiective și subiective, **blocajul financiar s-a refăcut în scurt timp**, s-a extins în mod rapid, atât în 1992, cât și în anii următori, fără ca întreprinderilor implicate să li se aplice cu fermitate, dacă nu există alte posibilități de redresare, de restructurare sau privatizare, starea de încetare de plăți, să fie declarate în stare de faliment, așa cum prevede legea.

Anexa nr. 4

SITUAȚIA
surselor de acoperire a activelor la Societatea Comercială Sidex Galați
la 31.12.2000

- miliarde lei -

Nr. crt.	A. Elemente de activ B. Elemente de pasiv - acoperitoare	SIDEX
I	ACTIVE IMOBILIZATE	
A	Imobilizări corporale și necorporale	18.605
	Surse de acoperire	
B	- Diferențe din reevaluare	2.855
	- Rezerve legale	-
	- Alte fonduri	-
	- Subvenții	98
	- Capital social	6.308
	- Surse atrase (împrumuturi și datorii)	9.344
	TOTAL surse de acoperire	18.605
II	ACTIVE CIRCULANTE	
A	Imobilizări financiare	31
	- Stocuri	4.761
	- Disponibilități, creanțe și alte valori	6.712
	- Pierderi neacoperite	8.120
	TOTAL active circulante	19.624
	Surse de acoperire	
B	- Alte fonduri	-
	- Capital social	-
	- Profit nerepartizat	-
	- Datorii (surse atrase)	19.624
	din care: furnizori	6.302
	- Provizioane	-
	TOTAL surse de acoperire	19.624
	Cifra de afaceri realizată	17.317
	Active circulante la 1.000 lei cifră de afaceri	1.133
	Profit din exploatare	211
	Profit – Pierdere – TOTAL	-7.774

Anexa nr. 5

**SITUAȚIA PRIVIND GRADUL DE ÎNDATORARE A AGENȚILOR ECONOMICI
LA 31 DECEMBRIE 2000 FAȚĂ DE 31 DECEMBRIE 1996**

- % -

Indicatori	Total economie națională	din care:		
		Propr. de stat	Propr. mixtă	Propr. privată
31 dec. 1996 Datorii/Capitaluri proprii x 100	71,0	40,5	65,8	245,7
31 dec. 2000 Datorii totale/Capitaluri proprii x 100	199,3	84,1	321,6	350,4

Anexa nr. 6

BUGET 2001 – SINTEZA CHELTUIELILOR DE INVESTIȚII

- mld. lei -

Nr. crt.	Ordonatorul principal de credite	TOTAL	Chelt. până la 31.12.2000	Program 2001	Rest ani ulteriori
1	ADMINISTRAȚIA PREZIDENȚIALĂ	2,56		2,56	
2	SENATUL ROMÂNIEI	40,27		40,27	
3	CAMERA DEPUTAȚILOR	3.983,98	286,51	257,24	3.440,23
4	CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE	5		5	
5	CURTEA CONSTITUȚIONALĂ	5		5	
6	CONSILIUL LEGISLATIV	1,8		1,8	
7	CURTEA DE CONTURI	118,3	14,53	14,08	89,70
8	CONSILIUL CONCURENȚEI	1,3		1,3	
9	AVOCATUL POPORULUI	1,2		1,2	
10	C.N. PT. STUDIAREA ARHIVELOR SECURITĂȚII	22		22	
11	CONSILIUL NAȚIONAL AL AUDIOVIZUALULUI	3,15		3,15	
12	SECRETARIATUL GENERAL AL GUVERNULUI	9,01		9,01	
13	MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE	415,68		415,68	
14	MINISTERUL INTEGRĂRII EUROPENE	15,5		15,5	
15	MINISTERUL FINANȚELOR PUBLICE	4.042,4	1.101,31	951,11	1.989,98
16	MINISTERUL JUSTIȚIEI	1.343,67	367,54	381,77	594,37
17	MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE	8.535,94	428,38	4.526,77	3.580,79
18	MINISTERUL DE INTERNE	3.419,67	364,37	1.553,79	1.501,51
19	MINISTERUL DEZVOLTĂRII ȘI PROGNOZEI	9,03		9,03	
20	MINISTERUL MUNCII ȘI SOLIDARITĂȚII SOCIALE	1.279,27	77,15	367,27	834,83
21	MINISTERUL INDUSTRIEI ȘI RESURSELOR	159.380,8	14.057,21	10.054,13	135269,47
22	MIN. AGRICULTURII, ALIM. ȘI PĂDURILOR	8.286,22	474,08	623,63	7.524,10
23	MINISTERUL APELOR ȘI PROTECȚIEI MEDIULUI	18.665,95	989,3	2.240,22	15.436,42
24	M.L.P.T.L.	48.362,02	4.029,34	5.642,06	38.690,61
25	MINISTERUL TURISMULUI	6,05		6,05	
26	MIN. PT. ÎNTR. MICI ȘI MIJLOCII ȘI COOPERAȚIE	1,83		1,83	
27	MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII	9.958,65	777,92	3.999,2	5.181,54
28	MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR	1.677,17	80,78	100,98	1.495,40
29	MINISTERUL SĂNĂTĂȚII ȘI FAMILIEI	4.633,55	450,43	1.942,46	2.240,66
30	MINISTERUL TINERETULUI ȘI SPORTULUI	35,51		35,51	

Nr. crt.	Ordonatorul principal de credite	TOTAL	Chelt. până la 31.12.2000	Program 2001	Rest ani ulteriori
31	M. COM. ȘI TEHNOLOGIEI INFORMAȚIILOR	62,13		27,97	29,28
32	MINISTERUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE	35,88	13,29	15,86	6,73
33	MINISTERUL INFORMAȚIILOR PUBLICE	5,19		5,19	
34	MINISTERUL PENTRU RELAȚIA CU PARLAMENTUL	2,8		2,8	
35	MINISTERUL PUBLIC	147,47	56,5	61,3	53,22
36	SERVICIUL ROMÂN DE INFORMAȚII	385,1	66,1	271,28	47,71
37	SERVICIUL DE INFORMAȚII EXTERNE	616,44	5,29	26,15	585,00
38	SERVICIUL DE PROTECȚIE ȘI PAZĂ	422,95	20	184,18	217,51
39	SERVICIUL TELECOMUNICAȚII SPECIALE	2.980	230,3	512,83	2.236,87
40	ADMINISTRAȚIA NAȚ. A REZERVELOR DE STAT	2		2	
41	OF. CENTRAL DE STAT PT. PROBLEME SPECIALE	3		3	
42	CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL	0,4		0,4	
43	ACADEMIA ROMÂNĂ	566,53	111,06	91,53	363,93
44	SECR. DE STAT PT. PROBLEMELE REV. DIN DEC. 1989	0,5		0,5	
45	AUTORIT. NAȚ. PT. PROT. COPILULUI ȘI ADOPTII	0,68		0,68	
46	AUTORIT. NAȚ. PT. PROTECȚIA CONSUMATORILOR	1,5		1,5	
47	INST. NAȚ. DE STATISTICĂ ȘI STUDII ECONOMICE	32,56	2,52	24,69	5,34
48	OFICIUL DE STAT PENTRU INVENȚII ȘI MĂRCI	34,76	7,94	4,37	22,46
49	AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU RESURSE MINERALE	2		2	
50	OF. NAȚ. PREVENIRE-COMBATERE A SPĂLĂRII BANILOR	1,5		1,5	
51	OF. NAȚIONAL PT. COMBATEREA DISCRIMINĂRII	1		1	
52	SOCIETATEA ROMÂNĂ DE RADIODIFUZIUNE	51,91	19,2	20	12,71
53	SOCIETATEA ROMÂNĂ DE TELEVIZIUNE	161,03	9,98	5,45	145,61
	T O T A L	279779,81	24041,04	34495,78	221595,98

Anexa nr. 7

MINISTERUL SĂNĂȚII ȘI FAMILIEI

- mld. lei -

Nr. crt.	Denumirea obiectivului	Data începerii	Durata aprobată - ani -	Valoarea totală	Executat la 31.12.2000	Rămas de executat	Program 2001	Rest ani ulteriori	Durata prognozată - ani -
1	Spital orășenesc 100 paturi INEU	7/1995	3	188,27	16,79	171,481	0,50	170,98	348,5
2	Dispensar medical în comuna ROCIU	10/1996	1	8,28	2,19	6,10	0,09	6,01	75,9
3	Spital 150 paturi și disp. policlinic ALEȘD	12/1992	3	107,09	12,43	94,66	0,50	94,16	197,3
4	Stație salvare mun. BISTRIȚA	4/1995	1	17,46	8,45	9,01	2,00	7,01	10,3
5	Centru recoltare și conservare sânge BISTRIȚA	6/1996	1	10,34	4,83	5,50	1,50	4,00	8,3
6	Dispensar medical în comuna MEHADIA	11/1996	1	5,78	4,10	1,69	0,25	1,44	10,8
7	Spital clinic urgență CLUJ-NAPOCA	6/1995	3,5	114,15	10,92	103,23	0,05	103,18	2.070,2
8	C.T., corp legătură – Spital CLUJANA	12/1996	2	29,37	6,26	23,11	0,20	22,91	119,5
9	Moderniz. Spital clinic copii – CLUJ-NAPOCA	12/1996	2,5	27,66	8,42	19,24	0,70	18,54	31,5
10	Centru invest.-trat. ÎNTORSURA BUZĂULUI	8/1995	2	17,19	9,68	7,52	0,50	7,02	20,4
11	Centru materno-infantil TÂRGU SECUIESC	12/1998	3	71,92	19,37	52,56	2,50	50,06	23,0
12	Laborator și spălătorie sănăt. GURA OCNIȚEI	7/1991	2	2,27	0,14	2,12	0,76	1,36	12,2
13	C.T. St. oxigen – Spital clinic nr. 2 CRAIOVA	12/1996	1	8,58	1,35	7,23	0,20	7,03	40,2
14	Sursă apă C.T., st.ep. - Sp. clinic jud. CRAIOVA	12/1996	1	11,11	0,10	11,02	5,78	5,23	5,9
15	Centru recoltare sânge GALAȚI	10/1995	1	24,33	6,30	18,02	1,00	17,02	23,2
16	Dispensar policlinic TÂRGU CÂRBUNEȘTI	8/1993	2	10,26	9,84	0,42	0,42	0,00	8,4
17	C.T., alim. apă, canaliz. - Spital TG. CÂRBUNEȘTI	9/1996	2	6,31	5,79	0,51	0,51	0,00	5,2
18	Spital GHEORGHIENI	11/1990	3	194,74	15,22	179,53	0,15	179,38	1.206,9
19	Amenaj. - ext. grup gosp. spital MIERCUREA CIUC	11/1999	2	31,48	9,75	21,73	4,00	17,73	6,5
20	Spital LUPENI – et. 1	8/1991	2	78,69	17,64	61,05	5,00	56,05	21,6
21	Dispensar medical VAȚA DE JOS	12/1995	1	4,62	2,75	1,87	0,00	1,86	472,0
22	Spital clinic de urgență 300 paturi – IAȘI	10/1996	3,5	297,64	32,33	265,31	15,00	250,31	21,9
23	Amenaj. baza recup. Sp. orășenesc BORȘA	3/1991	1	14,78	11,35	3,43	3,00	0,43	10,9
24	Sp. 150 pat. + Disp. policlinic TÂRGU LĂPUȘ	9/1993	2,5	65,80	9,60	56,20	0,12	56,08	460,6
25	Grup gosp. Sp. județean SLATINA	12/1996	1,5	27,80	2,51	25,30	0,80	24,50	35,6
26	Spital și Disp. policlinic SINAIA	1/1992	3	105,68	14,66	91,02	0,20	90,82	464,1
27	Spital CAREI	1/1991	2	171,03	22,14	148,89	0,60	148,29	258,1

Nr. crt.	Denumirea obiectivului	Data începerii	Durata aprobată - ani -	Valoarea totală	Executat la 31.12.2000	Rămas de executat	Program 2001	Rest ani ulteriori	Durata prognozată - ani -
28	Spital cu disp. policlinic FĂLTICENI	8/1991	3	84,43	8,51	75,92	0,10	75,82	768,5
29	Spital TBC 150 pat. + policl. ROȘIORI DE VEDE	12/1993	3	170,97	28,46	142,51	6,00	136,51	30,8
30	Ext. secția ortop. + traumatologie TIMIȘOARA	12/1996	1	33,05	4,87	28,18	3,00	25,18	13,4
31	Secție ortopedie + traumatologie TIMIȘOARA	7/1993	2,5	64,14	29,75	34,39	12,00	22,39	10,3
32	Spital municipal TIMIȘOARA	11/1994	3,5	269,29	30,54	238,75	0,20	238,55	1.199,9
33	Sp. 250 pat. + Disp. policl. 600 cons./zi HUȘI	6/1991	2,5	100,32	10,59	89,73	0,40	89,33	233,9
34	Secție ORL - oftalmologie BĂRLAD	8/1991	1,5	69,87	6,08	63,79	0,30	63,49	222,0
35	Secție materno-infantilă NEGREȘTI	6/1991	1,5	75,05	5,48	69,57	0,10	69,47	705,3
36	Dispensar medical com. DRAGOMIREȘTI	8/1995	1	9,42	3,10	6,33	1,10	5,23	11,2
37	Dispensar medical com. BANCA	8/1995	1	10,63	4,21	6,43	1,68	4,74	9,2
38	Sp. cazare Sp. orașenesc HOREZU	11/1993	2,5	79,30	6,02	73,29	0,15	73,14	495,7
39	Centru Medicină Preventivă FOCȘANI	5/1992	1,75	24,56	5,99	18,58	4,00	14,58	13,3
40	Centru recolt. - conserv. sânge FOCȘANI	11/1993	1,5	31,47	10,55	20,92	3,00	17,92	14,0
41	Sp. boli contag. 100 paturi FOCȘANI	11/1993	3	39,81	8,26	31,55	2,00	29,55	22,8
42	Secție condiț. seruri Inst. Cantacuzino – Et. I	9/1995	0,75	4,58	4,14	0,44	0,44	0,00	6,3
43	C.T. Spital orașenesc DARABANI	7/1999	1	6,36	3,07	3,29	1,80	1,49	3,2
44	Spălăt. bucătărie Sp. copii BOTOȘANI	7/1999	1	12,38	3,28	9,10	0,80	8,30	12,8
45	Optimiz. alim. en. termică Sp. jud. COVASNA	5/2000	1	7,70	1,50	6,20	0,80	5,40	8,4
46	Mansardare Pol. - Sp. urgență PETROȘANI	8/2000	1,5	18,42	4,32	14,10	5,0	9,10	3,2
47	Corp leg. Sp. municipal SATU MARE	4/2000	0,1	9,10	3,50	5,60	1,00	4,60	6,4
48	Acoperiș Sp. mun. 430 pat. ODORHEIU SECUIESC	8/2000	1	7,99	2,50	5,49	1,00	4,49	5,9
49	Branșam. gaz metan – sediu DSP CĂLĂRAȘI	6/2001	0,2	0,85	0,00	0,85	0,85	0,00	0,2
50	Introducere gaze naturale la DSP OLT	7/2001	0,2	0,11	0,00	0,11	0,11	0,00	0,2
51	Sursa apă la Sp. județean PLOIEȘTI	5/2001	1	3,29	0,00	3,29	3,29	0,00	1,0
52	Sursa alimentare cu apă la spitale			186,93	0,00	186,93	186,93	0,00	
53	Racord + Centr. semnaliz. incendii BEREȘTI-ITEȘTI	12/1999	0,5	0,83	0,56	0,27	0,27	0,00	2,0
54	Centrală aut. semnaliz. incendii GORNEȘTI	12/1999	0,5	0,48	0,26	0,22	0,22	0,00	2,0
	TOTAL			2973,96	450,43	2523,53	282,88	2240,65	

ARIERATELE. ULTIMELE EVOLUȚII ȘI MĂSURILE DE REDUCERE A ACESTORA ÎN 2001-2002

GHEORGHE OANĂ,
secretar de stat -
Ministerul Finanțelor Publice

I. Scurtă caracterizare a situației actuale privind arieratele

După părerea noastră, lucrarea (Deblocarea financiară, cale de îmbunătățire a mediului de afaceri și de susținere a creșterii economice în contextul pregătirii pentru aderarea la Uniunea Europeană), prezentată mai sus, face o analiză amănunțită a evoluției economiei românești în perioada 1990-2000.

1. Inconsecvența legislativă, în special în perioada 1997-1999, prin modificarea frecventă a actelor normative cu caracter fiscal a dus la denaturarea mediului de afaceri.

Peste toate acestea s-a "așezat" o presiune fiscală mărită, ceea ce a făcut ca în anul 1999 arieratele din economie să înregistreze practic cel mai mare nivel din perioada 1990-2001, respectiv 42,2% din produsul intern brut, așa cum rezultă din tabelul de mai jos.

Anul	1997	1998	1999	2000	2001
Ponderea arieratelor în PIB, %	33,7	36,1	42,2	40,6	35,7

Sursa: Ministerul Finanțelor Publice.

2. Analiza evoluției arieratelor, pe tipuri de relații de schimb și pe forme de proprietate a companiilor, arată următoarea evoluție:

- arieratele dintre companii au avut o evoluție descendentă, scăzând de la 24,2% din PIB, la nivelul anului 2000, la 20,4% în 2001. O evoluție descrescătoare au înregistrat și arieratele la bănci și la bugetul de stat. În schimb, arieratele la contribuțiile sociale au înregistrat o creștere de la 3,9% din PIB în 2000 la 5,2% din PIB în 2001;
- pe forme de proprietate, un fapt alarmant îl reprezintă creșterea ponderii (din total arierate) arieratelor societăților cu capital privat (de la 43% în

anul 2000 la 54% în anul 2001). Acest lucru s-a produs în condițiile în care ponderea proprietății de stat și mixte în total arierate a scăzut;

- arieratele companiilor proprietate mixtă (cu capital majoritar sau parțial de stat) s-au redus, dacă ne referim la cele față de întreprinderi, și s-au menținut, dacă ne referim la cele față de buget;
- arieratele dintre întreprinderi ale societăților cu capital de stat s-au redus cu două puncte procentuale (de la 5,1% la 3,1%), iar cele bugetare aferente societăților de stat de la 3,1% în 2000 la 1,36% din PIB în anul 2001; în schimb, arieratele față de bugetul asigurărilor sociale au crescut în 2001 față de 2000 de la 1,3% la 3,1% din PIB.

Din cele de mai sus, rezultă o evoluție mai bună a arieratelor societăților cu capital mixt față de cele cu capital privat sau de stat.

3. Cunoscând importanța reducerii arieratelor din perspectiva îmbunătățirii mediului de afaceri, Ministerul Finanțelor Publice și-a axat acțiunile sale strategice în această perioadă pe îmbunătățirea cadrului legislativ, întărirea disciplinei financiare și a constrângerilor bugetare.

Un prim rezultat pozitiv poate fi considerat scăderea nivelului arieratelor de la 40,6% din PIB, în anul 2000, la 35,7%, în anul 2001.

Dacă se ține seama și de măsurile atipice ce au fost luate pentru stingerea unor obligații fiscale (vânzarea creanțelor bugetare către noii investitori cu anularea majorărilor și penalităților), nivelul arieratelor în anul 2001 este de 30,7% din PIB, din care cele bugetare reprezintă 6% din PIB (față de 12,66% în anul 2000).

În raportul său de țară pe 2002, Comisia Europeană menționează *“progresele făcute prin adoptarea unor proceduri mai transparente pentru reducerea arieratelor fiscale”*, respectiv pentru *“înlăturarea unor măsuri discreționare de natură fiscală”*.

În continuare, prezentăm măsurile luate în 2001 și 2002 pentru creșterea gradului de colectare a veniturilor statului și reducerea nivelului arieratelor din economie.

II. Măsuri și reglementări privind activitatea de colectare și executare silită a veniturilor statului

Perfecționarea cadrului legislativ pentru asigurarea instrumentului juridic necesar colectării creanțelor bugetare, ca obiectiv important al strategiei de relansare a economiei naționale, a constituit un demers prioritar, concretizat în inițierea unei game largi de măsuri care vizează îmbunătățirea colectării veniturilor statului, ca o componentă a sistemului fiscal. S-au avut în vedere măsuri atât de

ordin *legislativ-metodologic*, cât și de ordin *organizatoric*, menite să contribuie la dezvoltarea capacității de colectare a resurselor bugetului de stat, disciplinarea fiscală a contribuabililor, creșterea gradului de conformare voluntară a acestora în achitarea obligațiilor bugetare.

A. Măsuri de ordin legislativ întreprinse în domeniul colectării veniturilor statului

În vederea creșterii eficienței activității de colectare a veniturilor bugetare, pentru recuperarea arieratelor și prevenirea formării altora noi, precum și armonizării cu legislația din țările Uniunii Europene, s-au elaborat și adoptat mai multe acte normative care au adus modificări în legislația existentă privitoare la executarea creanțelor bugetare.

1. În vederea prevenirii constituirii de noi arierate s-a elaborat și adoptat Ordonanța Guvernului nr. 26/2001 pentru modificarea Ordonanței Guvernului nr. 11/1996 privind executarea creanțelor bugetare prin care s-a schimbat ordinea de plată a obligațiilor bugetare în sensul instituirii priorității obligațiilor bugetare cu termene de plată în anul curent, urmând obligațiile datorate și neachitate la sfârșitul anului precedent și, în final, majorările de întârziere și penalitățile de întârziere aferente obligațiilor bugetare neachitate la sfârșitul anului precedent.

Totodată, prin actul normativ sus-menționat, pentru neplata la termen a obligațiilor bugetare, în cadrul majorărilor de întârziere, s-au separat distinct cele două componente – recuperatorie și sancționatorie – astfel:

- pentru recuperarea despăgubirii acordate statului pentru foloasele nerealizate prin achitarea cu întârziere a impozitelor, taxelor, contribuțiilor și altor venituri bugetare, cota majorărilor de întârziere să fie corelată cu taxa oficială a scontului, stabilită de Banca Națională a României;
- pentru sancționarea întârzierii la plată, introducerea unei penalități de întârziere de 0,5% pe lună sau fracțiune de lună, aplicată asupra debitelor achitate cu întârziere.

Urmare modificărilor aduse cadrului juridic privind executarea creanțelor bugetare, a fost perfecționată și legislația secundară referitoare la uniformizarea evidenței fiscale a contribuabililor pe fiecare unitate fiscală și regândirea modului de calcul al majorărilor de întârziere pentru neplata la termen a impozitului pe venit.

2. În conformitate cu Planul de acțiune al Programului Guvernului pe perioada 2001-2004, Ministerul Finanțelor Publice a avut sarcina elaborării unui proiect de act normativ privind îmbunătățirea cadrului legal referitor la acordarea înlesnirilor la plata obligațiilor bugetare restante.

În acest sens, Ministerul Finanțelor Publice a elaborat și guvernul a aprobat Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2001 pentru modificarea și completarea

Ordonanței Guvernului nr. 11/1996 privind executarea creanțelor bugetare, care asigură transparența în ceea ce privește acordarea de îlesniri la plata obligațiilor bugetare restante.

Principalele modificări aduse de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2001* vizează, în principal, următoarele:

- acordarea îlesnirilor la plată prin hotărâri ale guvernului pentru sume totale care depășesc 500 mld. lei, în cazul eşalonărilor la plata obligațiilor bugetare, și pentru sume care depășesc 50 mld. lei, în cazul reducerii sau scutirii de majorări de întârziere, precum și în toate cazurile de îlesniri la plată acordate agenților economici supuși procesului de privatizare ori cuprinși în programe speciale, care să conducă la sporirea atractivității acestora la privatizare;
- analiza și soluționarea cererilor de îlesniri la plată care se realizează de către comisii constituite în acest scop, la fiecare nivel de competență;
- introducerea prevederii privind constituirea de garanții, în termen de 60 de zile de la data comunicării aprobării îlesnirilor la plată;
- stabilirea procedurii, criteriilor și competențelor de acordare a îlesnirilor la plata obligațiilor restante la bugetul de stat, administrate de Ministerul Finanțelor Publice, prin ordin al ministrului;
- pe perioada de eşalonare sau amânare la plată, majorările datorate și calculate conform prevederilor legale pe perioada de eşalonare la plată se achită împreună cu fiecare rată eşalonată. Cota majorărilor este de 0,1 %/zi, ceea ce reprezintă 36,5 %/an, respectiv, taxa oficială a scontului, care acoperă inflația prognozată pe anul 2001;
- reglementarea interdicției de acordare a unor îlesniri la plată timp de 6 (șase) luni de la data nerespectării îlesnirilor anterioare;
- interzicerea participării agenților economici care beneficiază de îlesniri la plata obligațiilor bugetare, conform dispozițiilor prezentei ordonanțe, la procedurile de privatizare organizate de instituțiile publice implicate sau de agenții de privatizare, în vederea cumpărării de acțiuni la alte societăți comerciale sau achiziționarea de alte valori mobiliare ori părți sociale, pe perioada cât beneficiază de îlesnirile la plată acordate.

Pentru punerea în aplicare a prevederilor acestei ordonanțe, Ministerul Finanțelor Publice a elaborat Normele metodologice privind procedura, criteriile și competențele de acordare a îlesnirilor la plata creanțelor bugetare administrate de Ministerul Finanțelor Publice, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1195/2001, precum și Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1361/2001 pentru constituirea Comisiei pentru soluționarea cererilor de acordare a îlesnirilor la plată a obligațiilor restante la bugetul de stat.

* Modificată prin O.G. nr. 40/2002 (instituirea unor noi criterii de acordare a îlesnirilor la plată și modificarea procedurilor de urmat).

Aplicarea măsurilor prevăzute în ceea ce privește ordonanța de urgență reprezintă o alternativă de recuperare a obligațiilor bugetare restante, atât înainte de începerea executării silită, cât și în timpul efectuării acesteia, cu scopul ameliorării încasării veniturilor bugetare, al diminuării costului gestiunii arieratelor din punct de vedere material și al resurselor umane, permițând contribuabililor cu potențial economic să depășească dificultățile de conjunctură care au generat incapacitatea temporară de plată.

În vederea fluidizării colectării veniturilor și reducerii volumului arieratelor, s-au acordat înlesniri la plată unor societăți, în special din domeniul energetic, respectiv eșalonări la plată pe o perioadă de 5 ani, cu 6 luni de grație pentru obligațiile restante la bugetul de stat, precum și scutiri de plata majorărilor de întârziere aferente. Noua procedură a dus la reducerea arieratelor cu cca 24.000 mld. lei.

3. Creșterea arieratelor în economie, datorată - în mare parte - și influențelor negative exercitate de persistența procesului de decapitalizare și a efectelor blocajului financiar, precum și posibilității reduse de finalizare, cu efecte pozitive, a procedurii de executare silită, a determinat adoptarea unor noi modalități prin care să se sporească eficacitatea procedurilor de realizare a creanțelor bugetare.

O astfel de modalitate o reprezintă procedura pentru realizarea creanțelor bugetului de stat și bugetului asigurărilor sociale de stat prin trecerea, la cererea debitorului, în proprietatea publică a statului a bunurilor imobile supuse executării silită – aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 682/2001.

Aceasta presupune ca debitorii, persoane juridice, asupra cărora există creanțe ale bugetului de stat sau ale bugetului asigurărilor sociale de stat, pentru care s-a început executarea silită asupra bunurilor imobile, să poată solicita stingerea parțială sau totală a obligațiilor bugetare stabilite în sarcina lor, în limita valorii acestor bunuri imobile, prin darea în plată a acestor bunuri care trec din proprietatea lor în proprietatea publică a statului.

Bunurile imobile pentru care s-au întocmit acte privind trecerea în proprietatea publică a statului sunt date în administrare instituțiilor publice solicitante în vederea utilizării ca sedii, spații sau/și pentru desfășurarea activității. Darea în administrare se efectuează prin hotărâre a guvernului, inițiată de Ministerul Finanțelor Publice sau Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, ori de ordonatorii principali de credite ale bugetului de stat, după caz.

4. Pentru realizarea creanțelor bugetare la timp și într-un quantum cât mai mare, s-au elaborat o serie de acte normative care vizează stingerea acestor creanțe prin diferite modalități de compensări atipice, asigurându-se totodată și îndeplinirea unor priorități din Programul de guvernare aprobat de Parlamentul României.

În acest mod s-a făcut posibilă acumularea la rezerva de stat a unor produse deosebit de importante în perioada imediat următoare, prin compensare

cu obligațiile datorate și neachitate de agenții economici care intrau în respectiva procedură de stingere a creanțelor, după cum urmează:

- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 45/2001 privind producția de apă grea în perioada 2001-2004 - la Regia Autonomă pentru Activități Nucleare - și preservarea acesteia de către Administrația Națională a Rezervelor de Stat. Urgența măsurii a fost determinată de necesitatea continuării activității de producție a apei grele de către Regia Autonomă pentru Activități Nucleare, în perioada 2001-2004, destinată punerii în funcțiune a obiectivului C.N.E. Cernavodă – Unitatea 2, cât și de situația deosebită în care se afla regia datorită lipsei finanțării producției de apă grea, aflată - în consecință - în sistare a livrărilor și serviciilor de către furnizorii săi;
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 100/2001 privind acumularea cantității de 3 milioane tone cărbune energetic de către Administrația Națională a Rezervelor de Stat în anul 2001, a cărei necesitate s-a impus în vederea asigurării cantității de energie electrică și termică necesară economiei (prioritate a Programului de guvernare), cărbunile reprezentând principala sursă în producția de energie electrică și termică.

Pentru accelerarea stingerii unor creanțe bugetare într-un quantum cât mai mare, printr-o serie de alte ordine ale ministrului finanțelor publice au fost aprobate metodologia și procedura de aplicare a compensărilor atipice, conținute în prevederile unor acte normative, respectiv:

- Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 896/2001 pentru aprobarea Precizărilor metodologice privind compensarea unor obligații de plată potrivit art. 53 alin. (1), (2) și (3) din Legea bugetului de stat pe anul 2001, nr. 216/2001, care se referă la compensarea contravalorii garanțiilor reținute în cotă de 10% din valoarea utilajelor livrate la Combinatul minier de la Krivoi Rog – Ucraina, cu obligațiile de plată datorate bugetului de stat la data de 31 decembrie 2000 și neachitate de către societățile comerciale furnizoare;
- Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 898/2001 pentru aprobarea Precizărilor metodologice privind compensarea unor obligații de plată potrivit art. 53 alin. (4) din Legea bugetului de stat pe anul 2001, nr. 216/2001, care reglementează modul de compensare a contravalorii carburanților și lubrifianților livrați de Societatea Națională a Petrolului "Petrom" – S.A. Ministerului Apărării Naționale, cu obligațiile datorate bugetului de stat la data de 31 decembrie 2000 și neachitate de această societate națională;
- Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 45/2001 privind aprobarea Normelor metodologice pentru aplicarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 189/2000 privind stingerea unor obligații bugetare, care

conține procedura de stingere a obligațiilor datorate bugetului de stat de către societățile comerciale de transport fluvial și operare portuară perdante prin întreruperea navigației pe sectorul internațional al Dunării, ca urmare a războiului din Iugoslavia și a celor înregistrate pe perioada embargoului impus acestei țări;

- Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 897/2001 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind modalitatea de stingere a TVA de plată datorată de furnizorii/prestatorii contribuabilului care solicită compensarea, în baza prevederilor art. 22 lit. b1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 17/2000 privind taxa pe valoarea adăugată care reglementează procedura de stingere a TVA de plată datorată de furnizorii/prestatorii agenților economici care solicită TVA de rambursat, rezultată din facturile fiscale aferente bunurilor livrate și/sau serviciilor prestate.

5. Proiectarea unui sistem de deblocare financiară prin tranzacționarea creanțelor comerciale prin intermediul pieței organizate, pentru obținerea unei lichidități efective și asigurarea controlului, transparenței și eficienței operațiunilor financiare. Acest sistem, proiectat a se realiza prin Bursa Română de Mărfuri, va reprezenta o soluție perfecționată față de sistemul de compensare a creanțelor gestionat de Institutul de Management și Informatică din cadrul Ministerului Mediului și Resurselor. Prin acest sistem se atrag în circuitul economic atât mărfuri care nu pot fi vândute din lipsă de lichiditate a cumpărătorilor, cât și stocuri de produse greu vandabile, care imobilizează resurse financiare importante.

B. Dezvoltarea și întărirea cadrului instituțional și activitatea de recuperare a creanțelor bugetare:

- Pregătirea și perfecționarea profesională a personalului unităților fiscale teritoriale în domeniul activității de colectare și executare silită a veniturilor statului au stat în atenția Ministerului Finanțelor Publice, care a organizat o serie de seminarii (“Realizarea creanțelor bugetare în conformitate cu Ordonanța Guvernului nr. 11/1996 și ale reglementărilor legale incidente în materie”; “Managementul serviciilor de executare silită și coordonarea acțiunii de colectare”; “Administrarea și controlul marilor contribuabili”).

Menționăm că specialiști din cadrul Ministerului Finanțelor Publice cu atribuții în colectarea și executarea silită a veniturilor statului, în administrarea contribuabililor mari și a monopolurilor au participat la cursul de instruire organizat de Ministerul Finanțelor Publice cu participarea unor specialiști străini.

- Reorganizarea controlului fiscal în vederea creșterii autonomiei acestuia și delimitarea mai clară a atribuțiilor Gărzii Financiare;
- Monitorizarea la nivelul Ministerului Finanțelor Publice a cca 1400 de contribuabili mari, care asigură peste 1 din veniturile bugetului consolidat;
- Înființarea serviciilor de mari contribuabili și, în viitorul imediat, a Direcției de mari contribuabili;

- Ca urmare a măsurilor întreprinse în anul 2001, încasările realizate prin procedura executării silite se cifrează la cca 17.000 mld. lei față de cca 12.000 mld. lei în anul 2000, iar în sem. I 2002 acest nivel este de cca 11.000 mld. lei (creșteri cu 41%, respectiv 130%).

C. Măsuri ce vor fi întreprinse în viitor:

- a) Îmbunătățirea cadrului legislativ de administrare a veniturilor bugetare prin intrarea în vigoare a noii legi privind realizarea creanțelor bugetare. Noua lege realizează o legătură compatibilă între legislația fiscală și Codul de procedură civilă, cuprinde prevederi noi referitoare la executarea silită, răspunderea solidară (companie + administratori + alte persoane care au executat administrarea), ordinea de plată, stingerea obligațiilor bugetare, contravenții și sancțiuni;
- b) Îmbunătățirea evidenței pe plătitori și monitorizarea strictă a rău-platnicilor;
- c) Consolidarea măsurilor atipice de stingere a arieratelor la societățile care se privatizează prin vânzarea creanțelor către investitori;
- d) Reorganizarea departamentului de administrare a veniturilor și de politică fiscală ca unitate autonomă cu prerogative lărgite în realizarea creșterii gradului de colectare a veniturilor statului și reducere continuă a arieratelor;
- e) Extinderea executării silite asupra tuturor bunurilor debitorului și înscrierea titlurilor executorii în Arhiva Electronică de Garanții Reale Imobiliare etc.

Volume apărute în cadrul colecției ESEN - 2 în anul 2001

**Probleme ale integrării României în Uniunea Europeană.
Cerințe și evaluări**

**Issues on Romania's integration into the European Union.
Requirements and evaluation**

**Stadiul negocierilor în vederea aderării la UE a statelor candidate
din Europa Centrală și de Est**

**Impactul adoptării acquis-ului comunitar privind
politica comercială comună în perspectiva aderării la UE**

**Implicațiile adoptării acquis-ului comunitar privind
politicile comerciale în domeniul produselor agroalimentare**

**Impactul adoptării politicii agricole comune (PAC)
asupra pieței principalelor produse agroalimentare românești**

Politica industrială în perspectiva aderării la UE

Politica energetică în perspectiva aderării la UE

**Sistemul impozitelor și taxelor
în Uniunea Europeană și în România**

Volume apărute în cadrul colecției ESEN - 2 în anul 2002

Piața unică europeană și impactul politicilor comunitare

Societatea civilă în fața globalizării

Inflație-sustenabilitate-integrare

Revoluția financiară mondială - implicații pentru România

Integrarea statisticii românești în sistemul statistic european

**Analiza structurală a sistemului de companii românești din perspectiva
integrării României în Uniunea Europeană**

Convergențe legislative și instituționale ale sectorului agroalimentar

Restructurarea piețelor principalelor produse agroalimentare

**Evoluția sectorului agroalimentar în România - Convergențe
multicriteriale cu UE**

Condiționalități ale politicilor agricole și alimentare

**Prioritățile politicilor rurale românești în condițiile negocierii dosarului
agricol al aderării la UE**

Impactul politicilor rurale asupra gospodăririi rurale

Zonele libere și parcurile industriale din perspectiva integrării economice

Cercetare-dezvoltare-inovare și societatea informațională

Dezvoltarea regională și integrarea europeană

Competitivitatea agriculturii și integrarea în UE

(continuare pe coperta IV)

CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
Redactor-șef: Valeriu IOAN-FRANC

Redactor: Paula NEACȘU
Prezentare grafică: Mihaela PINTICĂ
Coperta: Nicolae LOGIN
